

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК ИНСТИТУТИ

“КРИМИНАЛИСТИКА” КАФЕДРАСИ

ЛОЧИНОВ ФАРХОД НАЗАРОВИЧ

«СУД ТИББИЁТИ»

ФАНИДАН ЎҚУВ УСЛУБИЙ МАЖМУА

Тошкент - 2012

Тошкент Давлат юридик институти Ўқув-услугий Кенгашининг 2008 йил 24 апрелдаги 8-сонли мажлис баённомаси билан тасдиқланган ва нашрга тавсия этилган.

Тақризчилар:

Д.Д.Джалалов – Тошкент Тиббиёт Академияси суд тиббиёти ва тиббиёт ҳуқуқи кафедраси профессори, тиббиёт фанлари доктори

Р.А.Алимова – Тошкент давлат юридик институти “Криминалистика” кафедраси доценти, юридик фанлари номзоди

Тузувчи:

Ф.Н. Лочинов – Тошкент давлат юридик институти “Криминалистика” кафедраси ўқитувчиси, тиббиёт фанлари номзоди

Ушбу ўқув услубий мажмуа Олий ва ўрта махсус ўқув юртлирининг «Юриспруденция» йўналишидаги талабалар учун мўлжалланган. Мажмуада суд тиббиёти фани бўйича тематик режалар, ишчи ўқув дастурлар, семинар саволларига алоҳида ўрин берилган, шунингдек мавзулар бўйича назорат саволлари, тест саволлари ҳамда мустақил таълимнинг аҳамияти, унинг бажарилишини ташкил этиш каби йўл-йўриқлар ва амалий тавсиялар келтирилган.

© Лочинов Ф.Н. - ўқитувчи

© Тошкент давлат юридик институти, 2010 йил.

МУНДАРИЖА

Кириш	4
Суд тиббиёти фанидан тематик режа	5
Ўқув дастури.....	6
Суд тиббиёти фанидан семинар машғулотлар	28
Суд тиббиёти фанидан адабиётлар.....	90

КИРИШ

Жиноятчиликни олдини олиш, унга қарши курашишда тезкор-қидирув ва суд-прокуратура ходимлари олдида доимо кўплаб масалалар туғиладики, бу масалаларни ҳал этишда суд тиббиёти фани хизмат қилади. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари томонидан жиноий ва фуқаролик ишларини олиб бориш жараёнида туғилган ҳар хил тиббиётга оид бўлган саволларни ечишда суд тиббий экспертизасини ўтказилиши адолатни қарор топтиришда муҳим аҳамиятга эга.

Суд тиббиёти умумий тиббиёт ютуқларига таянган ҳолда адолатни қарор топтиришдан хизмат қилувчи фандир. Суд тиббиёт фани биология, физика, кимё, ҳуқуқшунослик, криминалистика, одам психологияси фанлари билан боғлиқдир.

Суд тиббиёти фанини ўқитишдан мақсад талабаларда суд тиббиётининг моҳияти ва вазифалари ҳақида тушинчаларни шакллантириш, суд тиббий экспертизасини ўтказилишини процессуал асосларини, асосий принципларини, текшириш усулларини ўргатиш, турли касбий-юридик вазиятларда суд тиббиёти услубларидан фойдаланиш бўйича асосий кўникма ва маҳоратни шакллантиришдан иборат.

Охирги йилларда чоп этилаётган дарслик ва ўқув қўлланмаларда янги мавзуларни акс этиши ҳамда уларда жиноятни очиш ва олдини олиш самарадорлигини оширувчи янги усулларни ишлаб чиққанлиги, жиноятчиликка қарши курашишда амалиёт ва назарияни янада яқинлаштиради.

Суд тиббиёт фанинг талабаларга ўргатишда маъруза ва семинар машғулот шаклларида фойдаланилади. Семинар машғулотларда талабалар суд тиббий экспертизасини ташкил этиш, экспертизалар ўтказиш, эксперт хулосаларини тузиш ва уларга юридик баҳо беришга боғлиқ билим ва кўникмаларга эга бўладилар. Мазкур фанни ўрганиш ўқитишнинг анъанавий ва илғор услубларини, жумладан, экспресс сўровлар, тест сўровлари, дастурий ўқитиш, давра суҳбатларини ўтказиш, техник воситаларни қўллаш ва бошқа усулларда фойдаланиш орқали амалга оширилади. Талабалар билими жорий, оралик ва якуний баҳолаш тартибида назорат қилинади.

**Фандан ўтиладиган мавзулар ва улар бўйича машғулот
турларига ажратилган соатларнинг тақсимооти**

№	Машғулот номи	Маъруза (соат)	Семинар (соат)
1.	Суд тиббиёт экспертизасининг предмети, услуби ва вазифалари.	1	-
2.	Тирик шахсларни суд тиббиёт экспертизасидан ўтказиш.	1	2
3.	Механик жароҳатлар.	1	2
4.	Ўқ-отар қуроллардан жароҳатланиш.	1	2
5.	Ўлим ва мурдадаги ўзгаришлар.	1	2
6.	Юқори ва паст ҳароратлардан келиб чиқадиган жароҳатлар ва ўлим.	0,5	1
7.	Электр токидан келиб чиқадиган жароҳатлар ва ўлим.	0,5	1
8.	Кимёвий моддалардан заҳарланиш ва ўлим.	1	2
9.	Кислород етишмовчилиги ва ўлим.	1	2
10.	Мурданинг суд тиббиёт экспертизаси.	1	2
11.	Ашёвий далилларнинг суд тиббий экспертизаси.	1	2
	Жами	10	18

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК ИНСТИТУТИ**

“Тасдиқлайман”

Ўқув ишлари бўйича проректор

Р.А.Зуфаров

20 ____ й “ ____ ” _____

**«Суд тиббиёти»
фанининг**

ИШЧИ ЎҚУВ ДАСТУРИ

Таълим йўналиши: 5380100 – “Юриспруденция”

Тошкент – 2010

Фаннинг ишчи ўқув дастури Тошкент давлат юридик институтида ишлаб чиқилди.

Тузувчилар:

Ф.Н.Лочинов Тошкент давлат юридик институти “Криминалистика” кафедраси ўқитувчиси, т.ф.н.

Такризчилар:

Ш.Ю.Бекназаров Тошкент тиббиёт академияси суд тиббиёти кафедраси доценти, т.ф.н.

Б.А.Ешмуратов Тошкент шаҳар ССББга қарашли суд тиббий экспертизаси бюроси бошлиғи, т.ф.н., доцент

Фаннинг ишчи ўқув дастури Тошкент давлат юридик институти Илмий-услубий кенгашида тавсия қилинган (2010 йил «__» _____даги «__»- сонли баённома).

1. Кириш

Суд тиббиёти фани умумий тиббиёт фанлари мажмуаси бўлиб тиббиёт ва ҳуқуқшунослик фанларини бир-бири билан боғлайди ва адолатни қарор топтиришда хизмат қилади. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари томонидан жиноий ва фуқаролик ишларини олиб бориш жараёнида туғилган ҳар хил тиббиётга оид бўлган саволларни ечишда суд тиббий экспертизасини ўтказилиши адолатни қарор топтиришда муҳим аҳамиятга эга.

Ушбу ўқув дастур - суд тиббиёти фани бўйича талабаларнинг (бакалавр) билим, кўникма ва малакаларига қуйилган талабларга мувофиқ ишлаб чиқилган.

Фан дастури таркибида фаннинг мақсади, вазифалари ва ўрганадиган муаммолари, талабаларнинг фан бўйича эгаллаши лозим бўлган билим, кўникма ва малакалар тавсифи, назарий, амалий ва мустақил иш машғулотлари ҳажми ва мазмуни, методик тавсиялар, тақвимий мавзуй режалар, ўқув-услубий адабиётлар ва дидактик воситалар рўйхати ҳамда баҳолаш мезонларини қамраб олган.

Ўқув дастури фан, техника, технологиянинг сўнгги ютуқлари, олий таълим ривожланишининг жаҳон тенденцияси ҳисобга олиниб, республикада жорий этилган узлуксиз таълим тизимининг таълим турлари ўртасидаги узвийлик ва узлуксизликни инобатга олган ҳолда ишлаб чиқилган.

Ўқув дастурида суд-тиббий экспертизаси хизматини тузилиши, суд-тиббий экспертиза турлари, текширишда қўлланиладиган илмий-техник услублар, турли хил жароҳатларни келиб чиқиш сабаблари ва механизмлари, механик, физик, кимёвий омиллар таъсирлари натижасида инсон организмидagi ўзига хос ўзгаришларини аниқлашда қўлланиладиган усуллар, тирик шахслар, мурдалар, ашёвий далиллар, тергов, суд ишлари материаллари бўйича суд-тиббий экспертизасини ташкил этиш ва ўтказиш, биологик хусусиятга эга ашёвий далилларни топиш, олиш, ўраш, суд-тиббий текширувларга юбориш ва тадқиқ қилиш усулларини ўрганиш, назария ва амалиётни умумлаштириш, унинг натижаларини амалиётга тадбиқ қилиш каби масалалар берилган.

Фаннинг мақсади ва вазифалари

Фанининг ўқитишдан мақсад - талабаларда суд тиббиётининг моҳияти ва вазифалари ҳақида тушинчаларни ҳосил қилиш, суд-тиббий экспертизасини ўтказилишининг процессуал асосларини, асосий принципларини, текшириш усулларини ўргатиш, турли касбий-юридик вазиятларда суд тиббиёти услубларидан фойдаланиш бўйича асосий кўникма ва маҳоратни шакллантиришдан иборат.

Фанининг вазифаси - ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари тамонидан жиноий ва фуқаролик ишларини олиб бориш жараёнида туғилган суд тиббиётга оид бўлган ҳар хил саволларни ечишда қўлланиладиган усуллар ҳақида тушинча бериш. Содир этилган жиноятларни очишда жиноий ҳодисага таллуқли биологик хусусиятга эга ашёвий далилларни топиш, уларни тадқиқ

этиш, шунинг асосида олинган натижаларни баҳолашни бакалаврият йўналиши бўйича ҳуқуқшунос мутахассисларга ўргатиш.

2. Фанни ўзлаштиришга қўйиладиган талаблар.

“Суд тиббиёти” ўқув фанини ўзлаштириш жараёнида амалга ошириладиган масалалар доирасида бакалавр:

- суд тиббиёти фанининг назарий ва амалий соҳаларда эришилган асосий ютуқлар, муаммолар ва уларнинг ривожланиш истиқболлари ҳақида **тасаввурга эга бўлиши;**

- суд тиббиёти фанини ҳозирги замон фаолияти, йўналиши ва муаммолари, Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертизаси хизматини тузилиши, суд-тиббий экспертиза турлари, текширишда қўлланиладиган илмий-техник услублар, турли хил жароҳатларни келиб чиқиш сабаблари ва механизмлари, биологик хусусиятга эга ашёвий далилларни топиш, олиш, ўраш, суд-тиббий текширувларга юбориш ва тадқиқ қилиш тартиби ва бошқа шу каби масалалар ҳақида **назарий билимларга эга бўлиши;**

- воқеа содир бўлган жойда мурдани бирламчи кўздан кечириш ва баённома тузиш, биологик хусусиятга эга бўлган ашёвий далилларни топиш, олиш, ўраш ва тегишли суд тиббий текширувларга юбориш, механик, физик, кимёвий омиллар таъсирларини ўзига хос ўзгаришларини аниқлашда қўлланиладиган усулларни билиш, тирик шахслар суд-тиббий экспертизасини ташкил этиш ва ўтказиш тартибларини, мурдалар суд-тиббий экспертизасини ташкил этишни ва ўтказиш тартибларини, ашёвий далиллар суд-тиббий экспертизаларини ташкил этишни ва ўтказиш тартибларини, тергов ва суд ишлари материаллари бўйича суд-тиббий экспертизасини ўтказиш, тиббий ходимларни жавобгарликга тортиш бўйича суд-тиббий экспертизани ташкил этиш ва ўтказиш, суд-тиббий экспертизаси борасидаги назарий билимларни амалиётга тадбиқ эта билиш, қонун ва бошқа меъёрий ҳужжатларни ўрганишни билиши, суд-тиббий экспертизаси муаммоларни ўз нуктаи назаридан асослаб бериш каби **амалий кўникмаларни эгаллаши;**

- суд-тиббий экспертизаси ҳал этиши лозим бўлган муаммоларни ўз нуктаи назаридан илмий изоҳлаш ва асослаш, суд тиббиёти фанини назарий ва амалий билимларни амалиётда қўллаш, суд-тиббий экспертизаси фаолияти билан боғлиқ бўлган амалиёт ва методик вазифаларни ҳал қилишда олган билимларни қўллаш, турли жароҳатланишларни макропрепаратларда, муляжларда ва мурдаларда аниқлаш, суд-тиббий экспертизасига оид процессуал ҳужжатларни туза билиш (воқеа жойини кўздан кечириш баённомаси, суд-тиббий экспертиза тайинлаш ҳақида қарорлар), суд тиббий экспертиза ўтказишда замонавий методлардан фойдаланиш **малакаларни эгаллаши;**

- суд тиббиёти фани юзасидан тавсия этилган маълумотлардан хабардор бўлиш ва уларни амалиётга қўллаш **компетенцияларга эга бўлиши керак.**

3. Фаннинг бошқа фанлар билан ўзаро боғлиқлиги

Суд тиббиёти фани умумий тиббиёт фанлари мажмуаси бўлиб тиббиёт ва ҳуқуқшунослик фанларини бир-бири билан боғлайди ва адолатни қарор топтиришда хизмат қилади. Тезкор қидирув ва суд-прокуратура ходимлари олдида доимо кўплаб масалалар туғиладики, ушбу масалаларни ҳал этишда суд тиббиёти фани биология, физика, кимё, криминалистика, одам психологияси ва бошқа фанлар ютуқларига асосланади. Суд тиббиётига оид экспертизаларнинг ўтказилишида тиббиёт фанларини ютуқларидан ташқари бошқа фанларнинг тарақиётидан ҳам фойдаланиш тан жароҳатларининг келиб чиқиш сабабини аниқлашда, одам руҳиятидаги ўзгаришлар ёки таъсирлар, ўлим сабабларини аниқлашда катта аҳамиятга эгадир.

4. Фаннинг ҳажми ва мазмуни.

4.1. Фаннинг ҳажми.

№	Машғулот тури	Ажратилган соат	Семестр
1	Назарий	10	7
2	Семинар	18	7
4	Мустақил иш	16	7
5	Курс иши (лойихалаш)	-	-
6	Назоратлар	-	-

4.2. Назарий машғулотлар мавзулари мазмуни ва уларга ажратилган соат

№	Назарий машғулотлар мавзулари мазмуни	Ажратилган соат
1.	Суд тиббиёт экспертизаси предмети, тушунчаси ва унинг вазифалари. Суд тиббиёти экспертизасини процессуал ва ташкилий асослари. Суд тиббиёт экспертизасини тайинлаш ва ўтказиш асослари ҳамда процессуал тартиби. Инсоннинг ҳаёти ва саломатлигига қарши жиноятларни олдини олиш, уларни очиш ва тергов қилишда суд тиббиёт экспертизасининг ўрни ва аҳамияти. Экспертиза ўтказишга жалб қилинадиган суд тиббиёт экспертлари ва эксперт врачлар. Суд-тиббий эксперти, врач мутахассисининг терговчи ва суриштирув органлари ўтказадиган тергов ҳаракатларида иштирок этиши. Суд тиббиёти экспертнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари. Суд тиббий ҳужжатлари. Уларга қўйиладиган талаблар.	1
2.	Тирик шахсларни суд-тиббий экспертизасидан ўтказиш. Тирик одамларни суд-тиббий гувоҳлантиришга юбориш, унинг ўтказилиши ва ҳулосасига қўйиладиган талаблар. Бокираликни аниқлаш, унинг ўтказилиш сабаблари. Ота ёки она бўла олиш қобилятини аниқлаш. Бўлиб ўтган аборт	1

	ва туғриқнинг белгиларини аниқлаш. Жиноий абортлар, уларни ўтказиш усуллари ва оқибатлари. Жинсий жиноятларда суд тиббиёт экспертизасини ўтказишнинг ўзига хос жиҳатлари. Зўрлаб номусга тегиш, бу турдаги жиноятларни исботлашда экспертизанинг аҳамияти. Жабрланган ва гумон қилинувчиларни гувоҳлантириш. Ғайритабиий жинсий ҳаракатлар.	
3	Механик жароҳатлар. Жароҳатларнинг умумий тавсифи. Тиббиёт нуқтаи-назаридан тан жароҳатлари ҳақида тушунча. Тан жароҳатини келтириб чиқарувчи омиллар, жароҳат турлари. Тан жароҳатларининг суд-тиббий таснифи. Кураш ва ўз-ўзини ҳимоя қилишдан гувоҳлик берувчи жароҳатлар, уларнинг тана ва кийимларда мавжудлигини аниқлаш. Тириклигида олинган жароҳатларни ўлгандан сўнг етказилган жароҳатлардан фарқлаш.	1
4	Ўқ отар қуроллардан жароҳатланиш. Ўқ-отар қуролнинг ишлатилиши факти билан боғлиқ воқеа содир бўлган жойни кўздан кечиришнинг хусусиятлари. Отилган ўқнинг асосий кўрсаткичларини суд-тиббиёти нуқтаи назаридан баҳолаш: масофадан, тираб, яқин ва узоқдан ўқ отилганлик белгилари. Ҳар хил ўқ-отар қуроллардан етказилган жароҳатларнинг хусусиятлари. Ташқи тўсиқларнинг ўқ-отар қурол жароҳатларига хос таъсирлари. Ўқларнинг отилиш кетма-кетлигини аниқлаш юзасидан суд тиббиёт экспертизасининг имкониятлари.	1
5	Ўлим ва мурдадаги ўзгаришлар. Ўлиш ва ўлим. Суд тиббиётида ўлим таснифи, зўрлик оқибатида ва зўрлашсиз юз берган ўлим. Тўсатдан юз берадиган ўлим. Клиник ва биологик ўлим. Сохта ўлим. Мурдада содир бўладиган дастлабки ўзгаришлар (мурда доғлари, мурданинг қотиши, совуши, қуриши ва бошқалар). Дастлабки ўзгаришларнинг суд тиббиётидаги аҳамияти. Мурдада содир бўладиган кечки ўзгаришлар. Мумиёланиш (сунъий ва табиий), чириш, ёғланиш, торфли ошланиш. Мурдада кейинги ўзгаришлар содир бўлишига таъсир кўрсатадиган шарт-шароитлар.	1
6	Юқори ва паст ҳароратлардан келиб чиқадиган жароҳатлар ва ўлим. Юқори ҳароратнинг инсон организмга таъсири. Ёнғинга инсоннинг тириклигида тушганлиги белгилари. Куйиб кетган ва кўмирга айланган мурдаларнинг суд тиббиёт экспертизасини ўтказиш имкониятлари. Кўмирга айланган мурдаларнинг шахсини аниқлаш. Ўз-ўзини ёқиш ва уни инсценировка қилиш. Паст ҳароратнинг таъсири. Паст ҳароратнинг инсон организмга умумий таъсири. Музлашдан юз берадиган ўлим механизми. Музлашдан юз берган ўлимни аниқлаш, мурда гавдасининг ҳолати. Совуқ қотиш натижасида юз берадиган ўлимнинг механизми, қўшимча омиллар. Вишневский доғлари.	0,5
7	Электр токидан келиб чиқадиган жароҳатлар ва ўлим. Электр токидан жароҳатланиш ва ўлиш. Атмосфера ва техник электр қувватлари. Техник электр қувватидан жароҳатланиш. Техник электр қувватидан жароҳатланиш белгилари. Атмосфера электр қуввати (чақмоқ)дан жароҳатланиш. Атмосфера электр қуввати (чақмоқ)дан жароҳатланиш белгилари. Электр қувватидан шикастланишларда суд тиббиёти экспертизаси олдида хал этиш учун қуйиладиган саволлар.	0,5
8	Кимёвий моддалардан захарланиш ва ўлим. Суд токсикологияси. “Заҳар” тушунчасининг таърифи. Заҳарнинг таъсир қилиш шарт-шароитлари. Заҳарланишнинг суд-тиббий экспертизаси томонидан аниқланиши. Айрим	1

	заҳарлар ва уларнинг таъсири. Ис газидан заҳарланиш, унинг мурдадаги ташқи ва ички белгилари. Этил спирти ва унинг суррогатларидан заҳарланиш. Алкоголнинг инсон организмига заҳарли таъсири. Мурда қонидаги алкоголь миқдорини аниқлаш. Овқатдан заҳарланиш. Ботулизм. Қўзқоринлардан заҳарланиш.	
9	Кислород етишмовчилиги ва ўлим. Нафас олиш жараёни, унинг бузилиши сабаблари ва оқибатлари. Буғиб ўлдирилган одамнинг ташқи ва ички белгилари. Буғилган мурдадаги ўзгаришлар. Механик сабаблар туфайли бўғилиш. Осилиш натижасида ўлимнинг юзага келиш механизми. Сиртмоқ ва унинг тугунларини кўздан кечиришнинг суд-тиббий экспертизаси учун аҳамияти. Странгуляцион жуякча, унинг ўзига хос белгилари ва тавсифи. Сиртмоқ билан бўғиш, осилган ва сиртмоқ билан буғилган мурдалардаги странгуляцион жуякчаларнинг бир биридан фарқи. Қўл билан буғиш ва унинг ўзига хос белгилари. Бўғиб ўлдирилган мурда юзасидан суд-тиббий экспертизаси ҳал этадиган масалалар. Кўкрак қафаси ва қориннинг босилиши, уларнинг ўзига хос белгилари. Нафас йўллариининг сочилувчан ва бегона жисмлар билан тўсилиб қолиши ёки беркилиши. Чўкиш, чўкиш натижасида юз берган ўлимнинг механизми. Чўкиш натижасида юз берган ўлимнинг ташқи белгилари. Мурданинг сувда қанча муддат бўлганлигини аниқлаш. Сувдан олинган мурдадаги ўлимдан аввал ва кейинги жароҳатларни аниқлаш.	1
10	Мурданинг суд-тиббий экспертизаси. Мурдани суд-тиббий ва патолого-анатомик текширувлардан ўтказиш. Суд-тиббий текширувдан ўтказилиши шарт бўлган мурдалар. Мурдани ўликхонага юборишнинг тартиб ва талаблари. Эксперт хулосасига қўйиладиган талаблар. Мурда топилган жойни кўздан кечириш. Мурда топилган жойни кўздан кечиришда суд тиббиёти мутахассисининг роли. Мурда топилган жойда кўздан кечиришнинг асосий вазифалари. Ўлим содир бўлганлигини аниқлаш. Мурдадаги асосий ўзгаришларни аниқлаш, кийим кечагини кўздан кечириш, мавжуд жароҳатларни тавсифлаш. Ашёвий далилларни топиш ва уларни аниқлаш. Қайта қовлаб олинган (эксгумация) ва янги туғилган чақалоқ мурдаларни, хомилани текшириш.	1

11	Ашёвий далилларнинг суд тиббий экспертизаси. Суд-тиббий жиҳатдан тадқиқ этилиши лозим бўлган биологик хусусиятга эга ашёвий далилларнинг тавсифи. Ашёвий далилларни топиш, қайд этиш, олиш, ўраш ва суд тиббиёт лабораториясига, суд-тиббий экспертизаси бюросига юбориш тартиб-қоидалари. Таққослаб текшириш учун намуналар олиш. Табиатан турли хил бўлган ашёвий далилларни текширишда суд-тиббий экспертизаси олдидаги масалалар. Қон ва қон доғлари суд-тиббий текширувининг жиноятни очишдаги имкониятлари ва аҳамияти. Қон доғларини воқеа содир бўлган жойда аниқлаш ва текшириш усулларининг тавсифи. Жинсий дахлсизликка қарши жиноятларни тергов қилиш муносабати билан (сперма) изларини текшириш. Уруғ суюқлиги бор объектларни топиш, олиб қўйиш ва экспертизага юбориш. Таққослаш учун намуналар олиш. Соч ёки тук толаларини топиш, олиш ва экспертизага юбориш.	1
	Жами	10

4.3. Семинар машғулотлари мазмуни

№	Семинар машғулотлари мавзуси	Семинар машғулотлари мақсади	Кутиладиган натижа	Ажратилган соат
1	Тирик шахсларни суд тиббиёт экспертизасидан ўтказиш. Тирик шахсларни суд-тиббий экспертизага юбориш, унинг ўтказилишини процессуал асослари ва эксперт хулосасига қўйилган талаблар. Тан жароҳатларининг суд-тиббий таснифи. Тан жароҳатларининг оғирлик даражаларини аниқлаш мезонлари. Оғир, ўртача оғирликдаги, енгил тан жароҳатлари. Жинсий ҳолатлар ва жинсий жиноятлар бўйича суд-тиббий экспертизалар ўтказиш ва уни ўзига хос жиҳатлари. Меҳнат қобилиятини йўқотиш, сунъий ва сохта касалликлар, ўз аъзоларини жароҳатлаш, жароҳат етказишни алоҳида усуллари бўйича суд-тиббий экспертизалар ўтказиш.	Талабаларнинг ушбу мавзу бўйича назарий билим ва амалий куникмаларини шакллантириш	Тирик шахсларни суд-тиббий экспертизасидан ўтказиш, гувоҳлантиришга юбориш, уларни ўтказилиши ва эксперт хулосасига қўйиладиган талаблар тўғрисида тўлиқ тушунчага эга бўлиш ва уларни амалиётда қўллай олиш.	2
2	Механик жароҳатлар. Жароҳатлар тушунчаси. Тан жароҳатларини келтириб чиқарувчи омиллар, жароҳат турлари. Механик жароҳатларнинг суд тиббий таснифи. Тумтоқ ва ўткир	Талабаларнинг ушбу мавзу бўйича назарий билим ва амалий куникмаларини	Жароҳатларнинг умумий тавсифи, тан жароҳатини келтириб чиқарувчи омиллар, жароҳат турлари,	2

	буюмлардан олинган жароҳатларни суд тиббий экспертизаси. Курашиш ва ўзини ўзи ҳимоя қилишдан гувоҳлик берувчи жароҳатлар. Тирикликда олган жароҳатларни ўлгандан сўнг етказилган жароҳатлардан фарқлаш. Жароҳат етказилган муддатларни аниқлаш.	шакллантириш	тумтоқ ва ўткир қуроллар билан содир этилган жиноятларни аниқлаш ва баҳолаш тўғрисида тўлиқ тушунчага эга бўлиш ва уларни амалиётда қўллай олиш.	
3	Ўқ отар қуроллардан жароҳатланиш. Ўқ отар қуроллардан етказилган жароҳатлар. Ўқ отар қуроллар турлари. Патрон тузилиши. Ўқ отилгандаги қўшимча омиллар. Ўқ отар қуроллардан етказилган жароҳатларни суд тиббий экспертизаси. Ўқ отар қуролнинг ишлатилиш факти билан боғлиқ ҳолатда воқеа содир бўлган жойни кўздан кечириш, ашёвий далилларни топиш, олиш, экспертизага юбориш, воқеа жойини кўздан кечириш баённомасини тузиш. Отилган ўқнинг асосий кўрсаткичларини суд тиббиёти нуқтаи назаридан баҳолаш. Тақаб отиш, яқин масофадан, яқин бўлмаган масофадан ўқ отилганлик белгилари. Яра ўраси, турлари, унинг суд тиббий текшируви. Ҳар хил ўқ отар қуроллардан етказилган жароҳатларнинг хусусиятлари. Ов қуролларидан етказилган жароҳатлар. Портлатувчи қуроллар билан жароҳат етказиш. Ўқ отар қуроллардан етказилган жароҳатларни текширишда суд-тиббий экспертизаси ҳал қиладиган масалалар.	Талабаларнинг ушбу мавзу бўйича назарий билим ва амалий куникмаларини шакллантириш	Ўқ-отар қуролнинг ишлатилиши факти билан боғлиқ воқеа содир бўлган жойни кўздан кечиришнинг хусусиятлари, тираб, яқин ва узоқдан ўқ отилганлик белгилари, ҳар хил ўқ-отар қуроллардан етказилган жароҳатларнинг хусусиятлари, ўқ отар қуроллар билан содир этилган жиноятларни аниқлаш ва баҳолаш тўғрисида тўлиқ тушунчага эга бўлиш ва уларни амалиётда қўллай олиш.	2
4	Ўлим ва мурдадаги ўзгаришлар. Ўлиш ва ўлим. Ўлимни суд тиббиёти бўйича таснифи. Зўрлик оқибатида ва зўрлашсиз юз берган ўлим. Тўсатдан юз берадиган ўлим. Клиник ва биологик ўлим. Сохта ўлим. Мурдада содир бўладиган дастлабки ўзгаришлар ва уларни суд тиббий аҳамияти. Мурдада содир бўладиган кечки ўзгаришлар. Мурдада кечки ўзгаришлар содир бўлишига таъсир кўрсатадиган шарт-шароитлар. Ўлим юз берганлиги фактини аниқлаш белгилари, усуллари ва уларни суд тиббий аҳамияти	Талабаларнинг ушбу мавзу бўйича назарий билим ва амалий куникмаларини шакллантириш	Суд тиббиётида ўлим таснифи, зўрлик оқибатида ва зўрлашсиз юз берган ўлим, мурдада содир бўладиган дастлабки ва кечки ўзгаришлар, уларни суд тиббий экспертизасидаги аҳамияти тўғрисида тўлиқ тушунчага эга бўлиш ва уларни амалиётда қўллай олиш.	2

5	Юқори ва паст ҳароратлардан келиб чиқадиган жароҳатлар ва ўлим. Юқори ҳароратнинг инсон организмига умумий ва маҳаллий таъсири, унда вужудга келадиган ўзгаришлар, ушбу ҳолатларда суд тиббий экспертизаларни ўтказиш. Кўйиб кетган ва кўмирга айланган мурдаларнинг суд тиббий экспертизаси. Кўмирга айланган мурдаларнинг суд тиббий текширишни ўзига хос хусусиятлари. Кўмирга айланган мурдаларни шахсини аниқлаш. Ўз-ўзини ёқиш ва уни инсценировка қилиш. Ёнғинга одамни тирик вақтда тушганлиги белгилари. Паст ҳароратнинг инсон организмига умумий ва маҳаллий таъсири, унда вужудга келадиган ўзгаришлар, ушбу ҳолатларда суд тиббий экспертизаларни ўтказиш. Музлашда юз берган ўлимни аниқлаш, унинг юз бериш механизми, қўшимча омиллари. Юқори ва паст ҳароратлар таъсири бўлган ҳолларда расмийлаштириладиган тиббий ҳужжатларга юридик баҳо бериш.	Талабаларнинг ушбу мавзу бўйича назарий билим ва амалий куникмаларини шакллантириш	Юқори ва паст ҳароратнинг инсон организмига таъсири, ёнғинга инсоннинг тириклигида тушганлиги белгилари, кўйиб кетган ва кўмирга айланган мурдаларнинг суд тиббий экспертизасини ўтказиш, шахсини аниқлаш имкониятлари, ўз-ўзини ёқиш ва уни инсценировка қилиш, музлашдан юз берадиган ўлимни аниқлаш тўғрисида тўлиқ тушунчага эга бўлиш ва уларни амалиётда қуллай олиш.	1
6	Электр токидан келиб чиқадиган жароҳатлар ва ўлим. Атмосфера ва техник электр қувватларини инсон организмига умумий ва маҳаллий таъсири. Ушбу ҳолатларда суд тиббий экспертизалар ўтказиш. Техник электр қувватидан жароҳатланишлар, унинг белгилари. Электр токидан жароҳатланиш ва ўлим. Атмосфера электр қуввати таъсирида инсон организмида вужудга келадиган морфологик ўзгаришлар ва уларнинг суд тиббиётидаги аҳамияти. Атмосфера ва техник электр қувватларидан жароҳатланишларда суд тиббий экспертиза ҳал қиладиган масалалар. Атмосфера ва техник электр қувватлардан жароҳатланишларда тузиладиган эксперт хулосасига юридик баҳо бериш.	Талабаларнинг ушбу мавзу бўйича назарий билим ва амалий куникмаларини шакллантириш	Атмосфера ва техник электр қувватларидан жароҳатланиш белгилари, электр қувватидан шикастланишларда суд тиббиёти экспертизаси олдига ҳал этиш учун қуйиладиган саволлар тўғрисида тўлиқ тушунчага эга бўлиш ва уларни амалиётда қуллай олиш.	1
7	Кимёвий моддалардан заҳарланиш ва ўлим. Суд токсикологияси. Заҳар ва заҳарланиш тушунчаси, заҳарларнинг суд тиббий таснифи. Заҳарларнинг таъсир қилиш шарт-	Талабаларнинг ушбу мавзу бўйича назарий билим ва амалий куникмаларини	Заҳар ва заҳарланиш тушунчаси, заҳарларнинг суд тиббий таснифи, таъсир қилиш шарт-	2

	шароитлари. Заҳарланишларнинг вужудга келиш механизми, ўлим юз бериш масалалари. Заҳарланишларнинг суд тиббий экспертизаси. Заҳарланишда мурдани кўздан кечириш ва текширишнинг ўзига хос хусусиятлари. Айрим заҳарлар ва уларнинг таъсири. Ис гази билан заҳарланиш ва унинг морфологик белгилари. Этил спирти ва унинг суррогатлари билан заҳарланиш. Мурда қонида алкоғол микдорини баҳолаш. Гиёҳванд ва гангитувчи моддалар билан заҳарланишларда вужудга келадиган ўзгаришлар. Овқатдан заҳарланишлар. Ботулизм. Қўзикоринлардан аҳарланишлар. Заҳарланиш ҳолатларида тузиладиган эксперт хулосаларига юридик баҳо бериш.	шакллантириш	шароитлари, вужудга келиш механизми, ўлим юз бериш масалалари, суд тиббий экспертизаси, заҳарланишда мурдани кўздан кечириш ва текширишнинг ўзига хос хусусиятлари тўғрисида тўлиқ тушунчага эга бўлиш. Заҳарланиш ҳолатларида тузиладиган эксперт хулосаларига юридик баҳо бериш, ушбу ҳолатларда тергов ҳаракатларини тўғри ташкил этиш ва уларни амалиётда қуллай олиш.	
8	Кислород етишмовчилиги ва ўлим. Нафас олиш жараёни, унинг бузилиш сабаблари ва оқибатлари. Гипоксия ва механик асфиксия. Механик асфиксия турлари. Механик асфиксияни ташқи ва ички белгилари, уларнинг суд тиббий текширувдаги аҳамияти. Странгулацион асфиксия. Қўл билан бўғиш, сиртмоқ билан бўғиш, осилиш натижасида ўлимнинг юзага келиш механизми. Сиртмоқ ва унинг тугунларини кўздан кечириш. Странгулацион жуякни ўзига хос белгилари. Странгулацион жуякни тирикликда ёки ўлим юз бергандан сунг ҳосил бўлганлигини аниқлаш. Қўкрак кафаси ва қориннинг босилиши натижасидаги механик асфиксия, уларнинг суд тиббий экспертизаси. Нафас йўллари сочилувчан ва бегона жисмлар билан тўсилиб қолиши натижасидаги механик асфиксия, уларнинг суд тиббий экспертизаси. Чўкиш, чўкишдан ҳосил бўлган ўлимни ташқи ва ички белгилари. Мурдани сувда қанча бўлганлиги аниқлаш. Сувдан олинган мурдада ҳаётини ва ўлимдан кейинги шикастланишларни аниқлаш.	Талабаларнинг ушбу мавзу бўйича назарий билим ва амалий қуникмаларини шакллантириш	Нафас олиш жараёни, унинг бузилиш сабаблари ва оқибатлари, механик асфиксия, механик асфиксия турлари, ташқи ва ички белгилари, мурдада ҳаётини ва ўлимдан кейинги жароҳатларни аниқлаш, уларнинг суд тиббий текширувдаги аҳамияти тўғрисида тўлиқ тушунчага эга бўлиш. Ушбу ҳолатларда ҳодиса жойини кўздан кечиришни, ашёвий далилларни топиш, олиш ва тегишли лабораторияларга юборишни тўғри ташкил этиш ва уларни амалиётда қуллай олиш.	2
9	Мурдани суд тиббий текшируви.	Талабаларнинг	Суд тиббий	

	Суд тиббий текширувдан ўтказилиши шарт бўлган мурдалар. Мурдаларни ўликхонага юборишнинг тартиб ва талаблари, тузиладиган хужжатлар. Мурда топилган жойнинг кўздан кечириш. Воқеа жойини кўздан кечиришда суд тиббий экспертини вазифалари. Ўлим содир бўлганлигини аниқлаш. Мурда топилган жойида кўздан кечириш ва кўздан кечириш баённомасини тузиш. Мурда кийим-кечагини, жароҳатларни тавсифлаш. Воқеа жойини кўздан кечириш жараёнида ашёвий далилларнинг топиш, олиш, уларнинг экспертизаларга юборишни тўғри ташкил этиш. Эксперт хулосасига қўйиладиган талаблар, унинг тузиш ва баҳолаш. Янги туғилган чақалоқ мурдаларини, ҳомилани суд тиббий текширувидан ўтказишнинг ўзига хос хусусиятлари. Янги туғилганлик, етуклик, етуксизлик, тирик туғилганлик, ҳомилани она қорни ичида яшаш вақтини, болани туғилгандан сўнг яшаган вақтини аниқлаш мезонлари. Бўлакларга бўлинган, қайта кавлаб олинган мурдаларни суд тиббий экспертизаси. Ушбу ҳолатларда тузилган эксперт хулосасига юридик баҳо бериш.	ушбу мавзу бўйича назарий билим ва амалий куникмаларини шакллантириш	текширувдан ўтказилиши шарт бўлган мурдалар, мурда топилган жойнинг кўздан кечириш, воқеа жойини кўздан кечиришда суд тиббий экспертини вазифалари, воқеа жойини кўздан кечириш баённомасини тузиш, мурдаларни суд тиббий текширувига юборишнинг тартиб ва талаблари, тузиладиган хужжатлар, шахси номаълум мурдаларни янги туғилган чақалоқ мурдаларини, ҳомилани, бўлакларга бўлинган, қайта кавлаб олинган мурдаларни суд тиббий текширувидан ўтказишнинг ўзига хос хусусиятлари тўғрисида тўлиқ тушунчага эга бўлиш ва ушбу ҳолатларда тузилган эксперт хулосасига юридик баҳо бериш. Воқеа жойини кўздан кечириш жараёнида ашёвий далилларнинг топиш, олиш, тегишли текширувларга юборишни тўғри ташкил этиш ва уларни амалиётда қўллай олиш.	2
10	Ашёвий далилларнинг суд тиббий экспертизаси. Ашёвий далиллар тушунчаси. Биологик хусусиятга эга ашёвий далилларнинг суд тиббий текшируви. Ашёвий далилларни топиш, қайд этиш, олиш, ўраш ва суд тиббий лабораторияларига юбориш тартиб қоидалари. Таққослаб текшириш учун намуналар олиш. Қон	Талабаларнинг ушбу мавзу бўйича назарий билим ва амалий куникмаларини шакллантириш	Биологик хусусиятга эга ашёвий далилларнинг суд тиббий текшируви, ашёвий далилларни топиш, қайд этиш, олиш, ўраш ва суд тиббий лабораторияларига	

	ва қон доғлари суд тиббий текшируви. Қон доғларини воқеа содир бўлган жойда аниқлаш ва текширишнинг ўзига хос хусусиятлари. Доғларда қон мавжудлигининг аниқлашнинг тахминий ва ишончли усуллари. Шахват (сперма) бор объектларни суд тиббий текшируви, уларни жинсий дахлсизликка қарши жиноятларни текширишдаги аҳамияти. Соч, сўлак, сийдик, тер ва бошқа биологик ашёвий далилларни суд тиббий текширувдан ўтказиш. Биологик хусусиятга эга ашёвий далилларни суд тиббий текшириш ҳолатларида тузилган ҳужжатларга юридик баҳо бериш.		юбориш тартиб қоидалари, такқослаб текшириш учун намуналар олиш тўғрисида тўлиқ тушунчага эга бўлиш, ашёвий далилларни тегишли текширувларга юборишни тўғри ташкил этиш ва уларни амалиётда қуллай олиш.	2
	Жами			18

5. Мустақил ишлар мавзулари мазмуни ва уларга ажратилган соатлар

№	Мустақил таълим мавзуси	Мустақил таълим мазмуни	Мустақил таълим шакли	Мустақил таълим ҳажми	соат
	7 семестр				
1.	Янги туғилган чақалоқлар мурдалари суд тиббий экспертизаси	Бола ўлдириш. Янги туғилган чақалоқлар мурдаси топилганда экспертлар олдида ҳал этиш учун қўйиладиган саволлар. Чақалоқни етилиб туғилганлиги, тирик туғилганлиги, ҳаётга лаёқатлилиги белгилари. Янги туғилган чақалоқлар мурдаларини суд тиббий экспертизасини ўзига хослиги.	реферат	15 бет	2
2.	Тиббиёт ходимларининг фаолиятдан келиб чиқадиган жиноятлари юзасидан суд	Билиб туриб шахсни соғлигига ва ҳаётига нисбатан жиноят содир қилиш. Тиббий ёрдам кўрсатмаслик. Врачлик хатолари. Врачлик иши.	реферат	15 бет	2

	тиббий экспертизаси.				
3.	Мурда эксгумацияси, тайинланиши ва экспертизадан ўтиши	Эксгумацияланган мурдани суд тиббий текширишга кўрсатмалар. Эксгумацияланган мурдани бирламчи ва қайта текшириш. Эксгумацияда лаборатор текширишлар.	реферат	15 бет	2
4.	Барометрик босим ўзгариши окибатида са- ломатликнинг бузилиши ва ўлим	Юқори барометрик босим таъсири. Декомпрессион касаллик. Паст барометрик босим таъсири. Паст ва юқори барометрик таъсир натijasида ўлим юз берганда патоморфологик ўзгаришлар. Атмосфера босими натijasида шикастланиш белгилари.	реферат	15 бет	2
5	Бўлакланган мурдалар суд тиббий экспер- тизаси.	Мурданинг бўлакланиши. Бўлакланган мурдалар суд тиббий экспертизасининг ўзига хослиги. Мурданинг криминал бўлакланиши.	реферат	15 бет	2
6	Тергов ва суд жараёнида экспертиза ўтказиш.	Тергов сўровларида, кўздан кечиришда ва экспериментларда суд тиббий билимларни қўлланилиши. Тергов кўрикларида суд тиббий мутахассиснинг қатнашуви. Эксперт хулосаси.	реферат	15 бет	2
7.	Вояга етмаганлар жиноий ишларида суд тиббий экспертизасини ўтказиш.	Вояга етмаганлар жиноий ишларида суд тиббий экспертизасини тайинлашнинг ўзига хослиги. Вояга етмаганлар ишларида экспертиза ўтказишга асослар ва ўтказиш тартиби.	реферат	15 бет	2

		Вояга етмаганлар жиноий ишларида мутахассис суд тиббий экспертнинг қатнашиши.			
8.	Воқеа содир бўлган ва мурда топилган жойни кўздан кечириш.	“Воқеа содир бўлган жой” ва “мурда топилган жой” тушунчалари. Врач-мутахассис. Мурда топилган жойда врач мутахассиснинг ҳаракатлари. Врач-мутахассис жавоб бериши шарт бўлган саволлар.	реферат	15 бет	2
	Жами				16

Изоҳ: илмий журналларда чоп этилган иккита мақола 16 соат.

Илмий конференция материалларида чоп этилган 4 та мақола 16 соат, 1 таси 4 соат.

Илмий конференция тезисларида 4 та мақола 16 соат, 1 таси 4 соат.

6. Фанни ўқитиш жараёнини ташкил этиш ва ўтказиш бўйича тавсиялар

Мазкур фанни ўқитиш жараёнида таълимнинг замонавий методлари, ахборот-коммуникация технологиялари қўлланилиши назарда тутилган:

- маъруза дарсларида замонавий компьютер технологиялари ёрдамида презентацион ва электрон-дидактик, кадоскоп технологияларидан;
- ўтказиладиган семинар машғулотларда экспресс-сўровлар, тест сўровлари, ақлий ҳужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш, коллоквиум ўтказиш, ва бошқа интерактив таълим усуллари (ечимлар дарахти, ишбилармон ўйини, дебатлар ва ҳ.к.) қўллаш назарда тутилади.

7. Тақвим мавзуй режа

№	Мавзу	Ажратилган соат	Таълим шакли	Дарс тури	Фанлараро ва фан ичидаги боғлиқлик	Таълим методлари	Таълим воситалари	Фойдаланилган адабиётлар рўйхати	Мустақил иш топшириқлари
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

1	Суд тиббиёт экспертизаси предмети, тушунчаси ва унинг вазифалари.	1	кундузги	маъруза семинар, амалий машғулот	Жиноят, жиноят процесси, криминалистика.	экспресс-сўровлар, тест сўровлари, аклий хужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш	Кўргазмали куруллар, кадоскоп	Шамсиев Э.С. в.б. Суд-тиббий фанлари»: Дарслик. Т.: 2008. Искандаров А.И. в.б. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006.	Қушимча адабиётлардан фойдаланиб мавзу юзасидан концепт ёзиш, савол жавобга тайёрланиш.
2	Тирик шахсларни суд тиббиёт экспертизасидан ўтказиш.	3	кундузги	маъруза семинар, амалий машғулот	Жиноят, жиноят процесси, криминалистика	экспресс-сўровлар, тест сўровлари, аклий хужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш	Кўргазмали куруллар, кадоскоп	Шамсиев Э.С. в.б. Суд-тиббий фанлари»: Дарслик. Т.: 2008. Искандаров А.И. в.б. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006.	Қушимча адабиётлардан фойдаланиб мавзу юзасидан концепт ёзиш, савол жавобга тайёрланиш, воқеа жойини кўздан кечириш баённомаси ва суд тиббий текширувидан ўтказиш тўғрисида қарорини ёзиш
3	Механик жароҳатлар.	3	кундузги	маъруза семинар, амалий машғулот	Жиноят, жиноят процесси, криминалистика	экспресс-сўровлар, тест сўровлари, аклий хужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш.	Кўргазмали куруллар, кадоскоп	Шамсиев Э.С. в.б. Суд-тиббий фанлари»: Дарслик. Т.: 2008. Искандаров А.И. в.б. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006.	Қушимча адабиётлардан фойдаланиб мавзу юзасидан концепт ёзиш, савол жавобга тайёрланиш

4	Ўқ отар қуроллардан жароҳатланиш.	3	қундузги	маъруза семинар, амалий машғулот	Жиноят, жиноят процесси, криминалистика	экспресс-сўровлар, тест сўровлари, аклий ҳужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш	Кўргазмали қуроллар, қадоскоп	Шамсиев Э.С. в.б. Суд-тиббий фанлари»: Дарслик. Т.: 2008. Искандаров А.И. в.б. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006.	Қўшимча адабиётлардан фойдаланиб мавзу юзасидан концепт ёзиш, савол жавобга тайёрланиш, ўқ отар қуроллардан жароҳатланиш ҳолати юзасидан баённома ва экспертиза тайинлаш қарорини ёзиш
5	Ўлим ва мурдадаги ўзгаришлар.	3	қундузги	маъруза семинар, амалий машғулот	Жиноят, жиноят процесси, криминалистика	экспресс-сўровлар, тест сўровлари, аклий ҳужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш	Кўргазмали қуроллар, қадоскоп	Шамсиев Э.С. в.б. Суд-тиббий фанлари»: Дарслик. Т.: 2008. Искандаров А.И. в.б. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006.	Қўшимча адабиётлардан фойдаланиб мавзу юзасидан концепт ёзиш, савол жавобга тайёрланиш
6	Юқори ва паст хароратлардан келиб чиқадиган жароҳатлар ва ўлим.	1,	қундузги	маъруза семинар, амалий машғулот	Жиноят, жиноят процесси, криминалистика	экспресс-сўровлар, тест сўровлари, аклий ҳужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш	Кўргазмали қуроллар, қадоскоп	Шамсиев Э.С. в.б. Суд-тиббий фанлари»: Дарслик. Т.: 2008. Искандаров А.И. в.б. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006.	Қўшимча адабиётлардан фойдаланиб мавзу юзасидан концепт ёзиш, савол жавобга тайёрлаш баённома ва экспертиза тайинлаш қарорини ёзиш

7	Электр токидан келиб чиқадиган жароҳатлар ва ўлим.	1,5	кундузги	маъруза семинар, амалий машғулот	Жиноят, жиноят процесси, криминалистика	экспресс-сўровлар, тест сўровлари, аклий хужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш	Кўргазмали куруллар, кадоскоп	Шамсиев Э.С. в.б. Суд-тиббий фанлари»: Дарслик. Т.: 2008. Искандаров А.И. в.б. Суд медицинаси: Ўқув Т.: кўлланма ТДЮИ, 2006.	Қушимча адабиётлардан фойдаланиб мавзу юзасидан концепт ёзиш, савол жавобга тайёрланиш, баённома ва экспертиза тайинлаш қарорини ёзиш
8	Кимёвий моддалардан заҳарланиш ва ўлим.	3	кундузги	маъруза семинар, амалий машғулот	Жиноят, жиноят процесси, криминалистика	экспресс-сўровлар, тест сўровлари, аклий хужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш	Кўргазмали куруллар, кадоскоп	Шамсиев Э.С. в.б. Суд-тиббий фанлари»: Дарслик. Т.: 2008. Искандаров А.И. в.б. Суд медицинаси: Ўқув Т.: кўлланма ТДЮИ, 2006.	Қушимча адабиётлардан фойдаланиб мавзу юзасидан концепт ёзиш, савол жавобга тайёрланиш, баённома ва турли хил заҳарланишлар юзасидан экспертизалар тайинлаш қарорини ёзиш
9	Кислород етишмовчилиги ва ўлим.	3	кундузги	маъруза семинар, амалий машғулот	Жиноят, жиноят процесси, криминалистика	экспресс-сўровлар, тест сўровлари, аклий хужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш коллоквиум ва баш.	Кўргазмали куруллар, кадоскоп	Шамсиев Э.С. в.б. Суд-тиббий фанлари»: Дарслик. Т.: 2008. Искандаров А.И. в.б. Суд медицинаси: Ўқув Т.: кўлланма ТДЮИ, 2006.	Қушимча адабиётлардан фойдаланиб мавзу юзасидан концепт ёзиш, савол жавобга тайёрланиш, баённома ва механик асфиксиядан ўлим юз берган ҳолатлар юзасидан экспертизалар тайинлаш қарорини ёзиш

10	Мурданинг суд-тиббий экспертизаси.	3	кундузги	маъруза семинар, амалий машғулот	Жиноят, жиноят процесси, криминалистика	экспресс-сўровлар, тест сўровлари, аклий хужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш	Кўргазмали куруллар, қадоскоп	Шамсиев Э.С. в.б. Суд-тиббий фанлари»: Дарслик. Т.: 2008. Искандаров А.И. в.б. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006.	Қушимча адабиётлардан фойдаланиб мавзу юзасидан концепт ёзиш, савол жавобга тайёрланиш, мурда топилган жойида қўздан кечириш баённомаси ва турли хил экспертизалар тайинлаш қарорини ёзиш
11	Ашёвий далилларнинг суд тиббий экспертизаси.	3	кундузги	маъруза семинар, амалий машғулот	Жиноят, жиноят процесси, криминалистика	экспресс-сўровлар, тест сўровлари, аклий хужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш	Кўргазмали куруллар, қадоскоп	Шамсиев Э.С. в.б. Суд-тиббий фанлари»: Дарслик. Т.: 2008. Лочинев Ф.Н. Жиноятларни очишда биологик хусусиятга эга бўлган ашёвий далилларни аҳамияти. Рисола.Т.: ТДЮИ, 2009й.	Қушимча адабиётлардан фойдаланиб мавзу юзасидан концепт ёзиш, савол жавобга тайёрланиш, баённома ва биологик хусусиятга эга ашёвий далиллар юзасидан турли хил экспертизалар тайинлаш қарорини ёзиш

8. Ўқув услубий адабиётлар ва электрон таълим ресурслари рўйхати.

Раҳбарий адабиётлар

1. Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиклол, иқтисод, сиёсат, мафкура. Т. 1. – Тошкент: Ўзбекистон, 1996. – 364 б.
2. Каримов И.А. Биздан озод ва обод Ватан қолсин. Т. 2. – Тошкент: Ўзбекистон, 1996. – 380 б.
3. Каримов И.А. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. Т. 3. – Тошкент: Ўзбекистон, 1996. – 366 б.
4. Каримов И.А. Бунёдкорлик йўлидан. Т. 4. – Тошкент: Ўзбекистон, 1996. – 394 б.
5. Каримов И.А. Янгича фикрлаш ва ишлаш – давр талаби. Т. 5. – Тошкент: Ўзбекистон, 1997. – 384 б.

6. Каримов И.А. Хавфсизлик ва барқарор тараққиёт йўлида. Т. 6. – Тошкент: Ўзбекистон, 1998. – 429 б.
7. Каримов И.А. Биз келажагимизни ўз қўлимиз билан қураимиз. Т. 7. – Тошкент: Ўзбекистон, 1999. – 413 б.
8. Каримов И.А. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт пировард мақсадимиз. Т. 8. – Тошкент: Ўзбекистон, 2000. – 525 б.
9. Каримов И.А. Ватан равнақи учун ҳар биримиз масъулмиз. Т. 9. – Тошкент: Ўзбекистон, 2001. – 439 б.
10. Каримов И.А. Хавфсизлик ва тинчлик учун курашмоқ керак. Т. 10. – Тошкент: Ўзбекистон, 2002. – 432 б.
11. Каримов И.А. Биз танлаган йўл – демократик тараққиёт ва маърифий дунё билан ҳамкорлик йўли. Т. 11. – Тошкент: Ўзбекистон, 2003. – 320 б.
12. Каримов И.А. Тинчлик ва хавфсизлигимиз ўз куч-қудратимизга, ҳамжиҳатлигимиз ва қатъий иродамизга боғлиқ. Т. 12. – Тошкент: Ўзбекистон, 2004. – 400 б.
13. Каримов И.А. Ўзбек халқи ҳеч қачон, ҳеч кимга қарам бўлмайди. Т. 13. – Тошкент: Ўзбекистон, 2005. – 448 б.
14. Каримов И.А. Инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликлари – олий қадрият. Т. 14. – Тошкент: Ўзбекистон, 2006. – 280 б.
15. Каримов И.А. Жамиятимизни эркинлаштириш, ислохотларни чуқурлаштириш, маънавиятимизни юксалтириш ва халқимизнинг ҳаёт даражасини ошириш – барча ишларимизнинг мезони ва мақсадидир. Т.15. – Тошкент: Ўзбекистон, 2007. – 320 б.
16. Каримов И.А. Мамлакатни модернизация қилиш ва иқтисодий-иҷтимоий барқарор ривожлантириш йўлида. Т.16. – Тошкент: Ўзбекистон, 2008. – 368 б.
17. Каримов И.А. Ўзбекистоннинг 16 йиллик мустақил тараққиёт йўли. – Тошкент: Ўзбекистон, 2007. – 48 б.
18. Каримов И.А. Асосий мақсадимиз – юртимизда эркин ва обод, фаровон ҳаёт барпо этиш йўлини қатъият билан давом эттиришдир. – Тошкент: Ўзбекистон, 2007. – 48 б.
19. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Тошкент: “Маънавият”, 2008. – 174 б.
20. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари –Т.: Ўзбекистон, 2009. – 56 б.
21. Каримов И.А. Энг асосий мезон-ҳаёт ҳақиқатини ақс эттириш. –Т.: Ўзбекистон, 2009. – 24 б.
22. Каримов И.А. Ватанамизнинг босқичма-босқич ва барқарор ривожланишини таъминлаш – бизнинг олий мақсадимиз. Т.17. –Т.: Ўзбекистон, 2009. – 280 б.
23. Каримов И.А. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маъруза, 2010 йил 27 январь. // Асосий вазифамиз – ватанамиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлиги янада юксалтиришдир. – Тошкент: Ўзбекистон, 2010.
24. Каримов И.А. Асосий вазифамиз – ватанамиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлиги янада юксалтиришдир. 2009 йилнинг асосий якунлари ва 2010 йилда Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маъруза, 2010 йил 29 январь. Асосий вазифамиз – ватанамиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлиги янада юксалтиришдир. – Тошкент: Ўзбекистон, 2010.

Асосий дарслик ва ўқув қўлланмалар:

1. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К., Суд-тиббий фанлари»: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2004й.
2. Искандаров А.И., Ешмурадов Б.А, Норбоев А.Н. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006й.

3. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К., Суд-тиббий фанлари»: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2008й. (лотин)
4. Суд тиббиёти. Ўқув-услубий мажмуа.Т.: ТДЮИ, 2008
5. Лочинев Ф.Н. Жиноятларни очишда биологик хусусиятга эга бўлган ашёвий далилларни ахамияти. Рисола.Т.: ТДЮИ, 2009й.
6. Алимова Р., С.Отахўжаев. Суд экспертизасини ташкил қилиш ва ўтказиш масалалари: Ўқув қўлланма. Т.: Янги аср авлоди, 2001й.
7. Самищенко С.С. Судебная медицина. Учебник для юридических вузов. - М.: Право и Закон, 1996г.
8. Волков В.Н., Датий А.В. Судебная медицина: курс лекции. – М.: Юристь, 1997г.
9. Судебная медицина: Учебник / Под ред. Проф. В.В.Томилина – М.: Юридическая литература, 1987г.

Норматив – ҳуқуқий ҳужжатлари

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. - Т.: Ўзбекистон, 2008. 40 б.
2. Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодекси. – Т.: Адолат, 2008
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят процессуал Кодекси. – Т.: Адолат, 2009
4. Ўзбекистон Республикасининг “Судлар тўғрисида” ги қонуни (янги тахрирда) –Т.: Адолат, 2001
5. Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида” ги қонуни (янги тахрирда) – Т.: 2002
6. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги қонун. –Т.: 1997
7. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг «Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертиза ўтказиш ҳақида йўриқнома ва суд-тиббий хизматнинг иш тартибини белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва жорий қилиш тўғрисида» 551сонли буйруғи. 21октябрь 1992й.
8. «Ўзбекистон Республикасида ходиса (мурда топилган) жойини кўздан кечиришда суд тиббиёти соҳасидаги врач-мутахассиснинг иш қоидаларини тасдиқлаш тўғрисидаги» 520 сонли буйруғи. 29 ноябрь 2002 й.

Қўшимча

1. Жалолов Ж. Суд тиббиёти: Дарслик. Т.: Ибн Сино, 1996г.
2. Йўлдошев А. Ҳуқуқ тиббиёти: Дарслик. Т.:Ибн Сино, 1997г.
3. Баймуханов З.Б., Ешмуратов Б.Е., Жалалов Ж.Ж. Суд-тиббий экспертизаларини тайинлаш ва ўтказиш масалалари бўйича терговчилар учун услубий қўлланма. Т.: 2009й.
4. Искандаров А.И., Кулдашев Д.Р., Ешмуратов Б.Е., Горюнова С.В. Правовые основы врачебной деятельности: Учебное пособие для вузов. – Т.: 2008г.
5. Акопов В.А. Судебная медицина. М.: ГЭАОТАР: Медицина, 2003г.
6. Громов. А.П. Капустин А.В. Судебно-медицинское исследование трупа. Медицина, М.: СПАРК, 1991г.
7. Крюков В.Н. Судебная медицина. М.: СПАРК: Медицина, 1990
8. Колкутин В.В, Соседко Ю.И. Судебно – медицинская экспертиза повреждений у живых лиц. М.: ООО Юрилинформ 2002г.
9. Соседко Ю.И. Судебно-медицинская экспертиза при перегревании организма. М.:ООО Юрлитинформ, 2002г.
10. Попов В.А, Гурочкин Ю. Судебная медицина: Учебник для вузов. М.: СПАРК, 1999г.
11. А.Ю.Якубов, И.Жасимов, Т.Р.Саитбаев, Б.С.Хидоятов, З.А.Гиясов. Осмотр трупа. Учебное пособие. Т.: Адолат, 2010г.
12. Томилин В.В. Судебно-медицинское исследование вещественных доказательств. М.: ИНФРА: Норма, 1989г.
13. Томилин В.В., Виноградов И.В. Судебная медицина: Учебник. М.: Юридическая

литература, 1991г.
 14.Томилин В.В. Судебная медицина: Учебник. М.: ИНФРА: Норма, 2002

Электрон таълим ресурслари

1. <http://www.zakon.ru>.
2. <http://www.vipdiplom.ru>
3. [www.jurisby..ru](http://www.jurisby.ru)
4. www.zakonssu.samara.ru.
5. www.pravo.eup.ru.

9. Дидактик воситалар

- видео ва аудио техникалар;
- компьютер ва мультимедиали воситалар ва бошқа электрон-дидактик технологиялар.
- кадоскоп

10. Баҳолаш мезонлари

Семестр бўйича талабалар билимини назорат қилиш турлари

Семестр	Назорат тури	%	Максимал балл (100%)	Ўтиш бали (55%)
7- семестр	жорий назорат - 1	10	10	5,5
	жорий назорат - 2	10	10	5,5
	жорий назорат - 3	10	10	5,5
	жорий - 4 (муст. таъл.)	10	10	5,5
	Жами:	40	40	22
	оралиқ - 1	15	15	8,25
	оралиқ - 2	15	15	8,25
	Жами:	30	30	16,5
	Якуний	30	30	16,5

Талаба билимини баҳолаш

қониқарсиз		қониқарли		яхши		аъло	
балл		балл		балл		балл	
min	max	Min	max	min	max	min	max
0	55	56	70	71	85	86	100

СУД ТИББИЁТИ ФАНИДАН СЕМИНАР МАШҒУЛОТЛАР

1-МАВЗУ: СУД ТИББИЁТ ЭКСПЕРТИЗАСИНИНГ ПРЕДМЕТИ, УСЛУБИ ВА ВАЗИФАЛАРИ

Р Е Ж А

- 1. Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертизасининг ташкил топиши. Суд-тиббий экспертизасининг тузилиши**
- 2. Суд-тиббий экспертизасининг турлари ва объектлари**
- 3. Суд-тиббий экспертизасида натижавий сабабли боғланиш**
- 4. Суд-тиббий эксперти, унинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари**
- 5. Суд-тиббий экспертизаси ўтказилишида касбий этика ва деонтология масалалари**

Мавзуни мақсади: талабаларга суд тиббиёти фанининг предмети, таркиби, тизими, вазифалари, илмий-назарий ҳолатлари ҳақида маълумот бериш, суд-тиббий экспертизасининг турлари, текшириш объектилари, суд-тиббий эксперти, унинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, суд-тиббий экспертизада натижавий-сабабли боғланиш, суд-тиббий экспертиза ўтказилишида касбга оид этика ва деонтология масалалари ҳақида маълумотлар бериш, талабаларда ўзларининг мутахасслик фаолиятида зарур бўладиган асосий кўникма ва маҳоратни шакллантиришдан иборат.

Мавзу бўйича таянч сўзлар ва атамалар: суд тиббиёти, суд-тиббий экспертизаси, суд-тиббий эксперт, тирик шахслар суд-тиббий экспертизаси, мурдалар суд-тиббий экспертизаси, ашёвий далиллар.

Мавзу бўйича назорат саволлар:

1. Суд-тиббий экспертизаси ўтказилишидан мақсад нима?
2. Суд-тиббий экспертизаси ким томонидан ва қандай тайинланади?
3. Суд-тиббий экспертизасининг тузилиши қандай?
4. Кимлар ва қандай шароитларда суд-тиббий экспертизаси
5. ўтказилишига жалб этилади?
6. Суд-тиббий экспертнинг қандай ҳуқуқ ва бурчлари бор?
7. Суд-тиббий экспертизасини қандай турлари бор?
8. Суд-тиббий экспертизасининг қандай шакллари мавжуд?
9. Қандай ҳолларда суд-тиббий эксперт суд-тиббий экспертизаси ўтказилишидан четлаштирилиши мумкин?
10. Суд-тиббий эксперт этикаси ва деонтологияси қандай масалаларни кўриб чиқади?
11. Амбулатор қабулда суд-тиббий эксперт этикаси ва деонтологиясининг масалалари?

Мавзу бўйича тест саволлари:

1. Экспертнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари ЎзР ЖКнинг қайси моддасида курсатилган?

- а) 68
- б) 67
- в) 69
- г) 70

2. Эксперт хулосаси ЎзР ЖКнинг қайси моддасида курсатилган?

- а) 180
- б) 179
- в) 178
- г) 181

3. Эксперт хулосаси неча қисмдан иборат?

- а) 3
- б) 4
- в) 2
- г) 5

4. Эксперт хулосасининг кириш қисмида эксперт ЎзР ЖКнинг қайси моддалари билан огоҳлантирилади?

- а) 238, 240
- б) 237, 239
- в) 236, 239
- г) 234, 235

5. Суд-тиббий экспертизанинг қайдай турлари фарқланади?

- а) тирик шахслар, мурдалар, ашёвий далиллар, тергов ва суд материаллари бўйича суд-тиббий экспертизалар
- б) мурдалар, ашёвий далиллар суд-тиббий экспертизаси
- в) тирик шахслар, мурдалар, ашёвий далиллар суд-тиббий экспертизаси
- г) ашёвий далиллар, тергов ва суд материаллари бўйича суд-тиббий экспертизалар

6. Суд-тиббий экспертизанинг қайдай шакллари фарқланади?

- а) бирламичи, кўшимча, қайта, комиссияли, комплекс
- б) тирик шахслар, мурдалар, ашёвий далиллар, тергов ва суд материаллари бўйича суд-тиббий экспертизалар
- в) тирик шахслар, мурдалар, ашёвий далиллар суд-тиббий экспертизаси
- г) ашёвий далиллар, тергов ва суд материаллари бўйича суд-тиббий экспертизалар

7. Эксперт хулосасига ишончсизлик билдирилганда қандай шаклда экспертиза тайинланади?

- а) бирламичи
- б) кўшимча
- в) қайта
- г) комиссияли

8. Тиббий ходимларнинг қонунбузарлик ҳаракатлари бўйича қандай шаклда экспертиза тайинланади?

- а) бирламичи

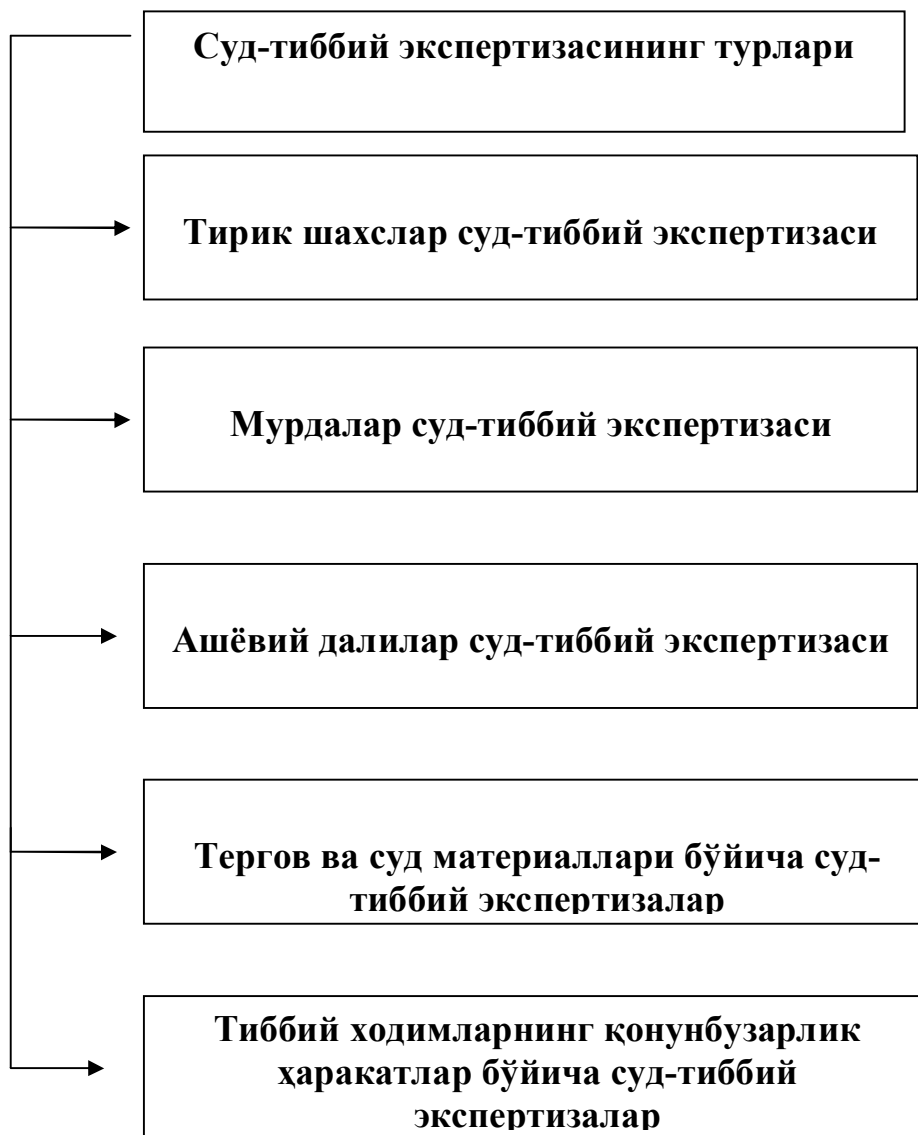
- б) қўшимча
- в) қайта
- г) комиссияли

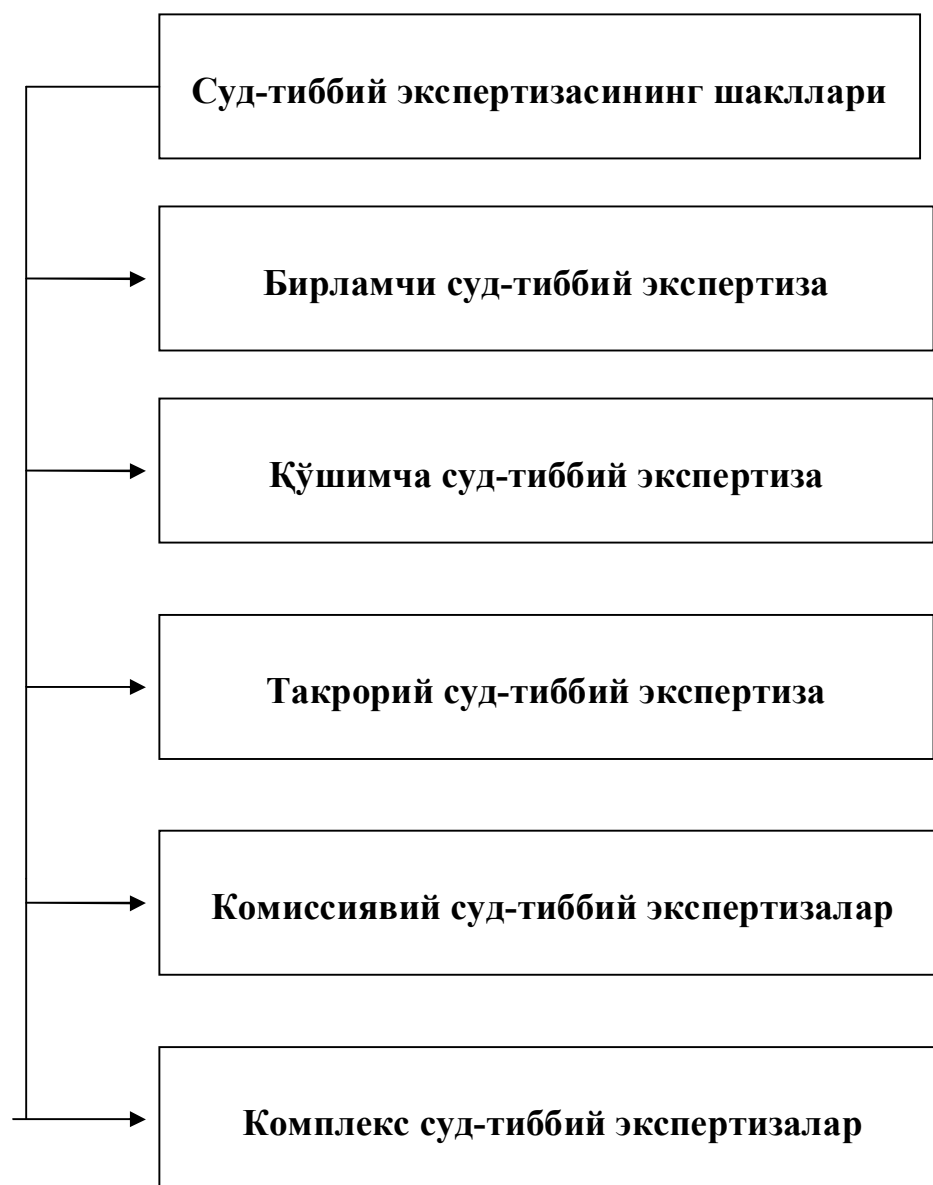
9. Дастлабки суриштирув жараёнида янги маълумотлар аниқланса қандай шаклда экспертиза тайинланади?

- а) бирламичи
- б) қўшимча
- в) қайта
- г) комплекс

10. Бошқа соҳа мутахассислари билими зарур бўлганда қандай шаклда экспертиза тайинланади?

- а) бирламичи
- б) қўшимча
- в) қайта
- г) комплекс

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати:

1. И.А.Каримов. “Инсон, унинг ҳуқуқи ва эркинликлари - олий қадрият”. Т.: Ўзбекистон, 14-том. 2006й.
2. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. - Т.: Ўзбекистон, 2008й.
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. - Т.: Адолат, 2008й.
4. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси. - Т.: Адолат, 2009й.
5. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2004й.
6. Искандаров А.И., Ешмуратов Б.А., Норбоев А.Н. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006
7. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2008й. (лотин)
8. Волков В.Н., Датий А.В. Судебная медицина: курс лекции. – М.: Юристъ, 1997г.
9. Самищенко С.С. Судебная медицина. Учебник для юридических вузов. - М.: Право и Закон, 1996.

Қўшимча адабиётлар:

1. Колкутин В.В., Соседко Ю.И. Судебно-медицинская экспертиза повреждений у живых лиц. М.: ООО Юрилитинформ, 2002г.
2. Искандаров А.И., Кулдашев Д.Р., Ешмуратов Б.Е., Горюнова С.В. Правовые основы врачебной деятельности: Учебное пособие для вузов. – Т.: 2008г.
3. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг «Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертиза ўтқазиш ҳақида йўриқнома ва суд-тиббий хизматнинг иш тартибини белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва жорий қилиш тўғрисида» 551сонли буйруғи. 21октябрь 1992й.
4. www.jurisby.ru
5. www.zakonssu.samara.ru.

2-МАВЗУ: ТИРИК ШАХСЛАРНИНГ СУД-ТИББИЙ ЭКСПЕРТИЗАСИ

Р Е Ж А

- 1. Тирик шахслар суд-тиббий экспертизаси турлари**
- 2. Жароҳатларнинг суд-тиббий экспертизаси**
- 3. Соғлиқ ҳолатини аниқлаш экспертизаси. Ёлғон касалликлар, аъзоқушлик ва сохта касалликлар экспертизаси.**
- 4. Жинсий ҳолат ва жинсий жиноятлар экспертизаси**
- 5. Тиббий ходимларнинг қонунбузарлик ҳаракатларини суд-тиббий экспертизаси**

Мавзунини мақсади: талабаларга тирик шахслар суд-тиббий экспертизаси ўтказиш тартиб-қоидалари, турлари, жароҳатларнинг суд-тиббий экспертизаси, соғлиқ ҳолатини аниқлаш экспертизаси, ёлғон касалликлар, аъзоқушлик, сохта касалликлар экспертизаси, жинсий ҳолат ва жинсий жиноятлар экспертизаси, тиббий ходимларнинг қонунбузарлик ҳаракатларини суд-тиббий экспертизаси ҳақида маълумотлар бериш, талабаларда ўзларининг мутахассслик фаолиятида зарур бўладиган асосий кўникма ва маҳоратни шакллантиришдан иборат.

Мавзу бўйича таянч сўзлар ва атамалар: тирик шахслар суд-тиббий экспертизаси, симуляция, аггравация, жинсий ҳолат, жинсий жиноятлар, тиббий ходимларнинг қонунбузарлик ҳаракатлари

Мавзу бўйича назорат саволлар:

1. Тан жароҳатлар оғирлик даражасини аниқлаш суд-тиббий экспертизаси нимага асосланиб ўтказилади?
2. Қандай жароҳатлар соғлиққа оғир зарар етказувчи жаро-ҳатлар деб баҳоланади?
3. Қандай жароҳатлар соғлиққа ўртача зарар етказувчи жароҳатлар деб баҳоланади?
4. Соғлиққа енгил зарар етказилишининг белгилари қандай?
5. Тирик шахслар суд-тиббий экспертизасининг турларини айтинг.
6. Симуляция, аггравация, диссимуляция нима?
7. Жинсий ҳолатлар экспертизасида қандай саволлар ҳал этилади?
8. Стационарда ётган жабрланувчининг суд-тиббий экспер-тизаси қандай ўтказилади?
9. Тиббий ходимлар қонунбузарлиги суд-тиббий экспертизаси нима?
10. Руҳий зарар деганда нима тушунилади?

Мавзу бўйича тест саволлари:

- 1. Жароҳат туфайли жабрланувчи руҳий касалликка чалинганда психиатр томонидан асосан нима ҳал қилиниши керак?**

- а) Рухий касалликни ташхиси
- б) Жароҳат ва рухий касалликни бир-бири билан боғликлиги
- в) Рухий касалликни давомийлиги
- г) Рухий касалликни клиник куриниши

2. Кўрсатилган жароҳатларнинг қайси бири энг оғирга киради?

- а) Елка суягининг очик синиши
- б) 1,2,3-ковурғаларнинг ёпиқ синиши
- в) Пастки жагнинг ёпиқ синиши
- г) Панжа суякларининг очик синиши

3. Жарроҳлик ишлов берилган жароҳат қайси маълумот асосида баҳоланади?

- а) Тиббий хужжатлар маълумотлари буйича
- б) Жабрланувчининг туқимасининг ҳолати буйича
- в) Жабрланувчи жароҳатини кўздан кечириб ёзилиши буйича
- г) Даволовчи шифокорининг сўроғи буйича

4. Юз жароҳатланганда суд тиббий эксперти нимани хал қилиши лозим?

- а) Юзнинг хунуклашишини
- б) Меҳнат қилиш қобилиятининг йукотилишини
- в) Косметик операциянинг керак ёки керакмаслигини
- г) Жароҳатнинг тикланиш даражасини

5. Умумий меҳнат қилиш қобилиятининг йўқотилиш даражасини ким аниқлайди?

- а) Суд-тиббий эксперт
- б) Хирург-травматолог
- в) Давлат суғирта хизмати ходимлари
- г) Меҳнат экспертизасининг врачлар хайъати (ВТЭК)

6. Жароҳат етказишнинг махсус усуллари деганда нима тушунилади?

- а) Жароҳатни ҳосил бўлиш механизми
- б) Етказилган жароҳат характери
- в) Жароҳатни тухтовсиз етказилиши
- г) Махсус жисм билан жароҳат етказиш

7. Қийнашга нима киритилишини курсатинг.

- а) Овқатдан маҳрум қилиш
- б) Кўплаб уколлар қилиш
- в) Озодликдан маҳрум қилиш
- г) Қиздирилган жисм билан куйдириш

8. Калла суягининг ёпиқ синиши, биринчи навбатда нимаси билан ҳавфли ҳисобланади?

- а) Қон томирининг жароҳатланиши ва калла бушлигига қон қуйилиши
- б) мия каватининг жароҳатланиши
- в) Тери каватининг яллиғланиши
- г) Инфекция тушилиши

9. Қайси жароҳат оғир ҳисобланади?

- а) Ковурганинг синиши тери ости эмфиземаси билан
- б) Калланинг юмшоқ туқимасининг эзилиши, бош миянинг чайкалиши билан
- в) Сон суягининг очик синиши

г) Чанок суягининг ёпик синиши

10. Бир кўз жарохати туфайли иккинчи кўз фаолиятини тулиқ сақлаган бўлса, бу ҳолатда тан жароҳатининг оғирлик даражасини аниқланг.

а) Доимий меҳнат килиш қобилиятининг учдан бир қисмидан кўпроқ йўқотилиши туфайли оғир даражали тан жароҳати

б) Енгил даражали тан жароҳати

в) Соғлиқнинг қисқа муддатга бузилишига олиб келган енгил тан жароҳати

г) Соғлиқнинг узоқ муддатга бузилишига олиб келган ўртача оғирликдаги тан жароҳати

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати:

1. И.А.Каримов. “Юксак маънавият енгилмас куч”. “Тошкент Маънавият”. 2008й.
2. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. - Т.: Ўзбекистон, 2008й.
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. - Т.: Адолат, 2008й.
4. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси. - Т.: Адолат, 2009й.
5. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2004й.
6. Искандаров А.И., Ешмуратов Б.А., Норбоев А.Н. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006й.
7. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2008й. (лотин)
8. Волков В.Н., Датий А.В. Судебная медицина: курс лекции. – М.: Юристъ, 1997г.
9. Самищенко С.С. Судебная медицина. Учебник для юридических вузов. - М.: Право и Закон, 1996.

Қўшимча адабиётлар:

1. Колкутин В.В., Соседко Ю.И. Судебно-медицинская экспертиза повреждений у живых лиц. М.: ООО Юрилитинформ, 2002г.
2. Искандаров А.И., Кулдашев Д.Р., Ешмуратов Б.Е., Горюнова С.В. Правовые основы врачебной деятельности: Учебное пособие для вузов. – Т.: 2008г.
3. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг «Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертиза ўтқизиш ҳақида йўриқнома ва суд-тиббий хизматнинг иш тартибини белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва жорий қилиш тўғрисида» 551сонли буйруғи. 21октябрь 1992й.
4. www.jurisby.ru
5. www.zakonssu.samara.ru.

3-МАВЗУ: МЕХАНИК ЖАРОҲАТЛАР

Р Е Ж А

- 1.Жароҳатланиш, асбоблар ва қуроллар турлари**
- 2.Тан жароҳатларининг хусусиятлари ва турлари**
- 3.Тўмтоқ жисм таъсиридан ҳосил бўлган жароҳатлар**
- 4.Ўткир қуроллардан жароҳатлар**

Мавзунини мақсади: талабаларга суд травматологияси, травматизм, механик жароҳатлар, турлари, жароҳат етказувчи асбоблар, қуроллар, тумтоқ жисмлардан, ўткир қуроллардан ҳосил бўладиган жароҳатларнинг ўзига хос хусусиятлари, механик жароҳатлар суд-тиббий экспертизаси ҳақида маълумотлар бериш, талабаларда ўзларининг мутахасслик фаолиятида зарур бўладиган асосий кўникма ва маҳоратни шакллантиришдан иборат.

Мавзу бўйича таянч сўзлар ва атамалар: суд травматологияси, травматизм, механик жароҳатлар, жароҳат етказувчи асбоблар, қуроллар, тумтоқ жисмлар, ўткир қуроллар, транспорт жароҳати.

Мавзу бўйича назорат саволлар:

1. Суд-тиббий травматологияси нима?
2. Травматизмнинг қайси турлари суд тиббиёти объекти бўлиб ҳисобланади?
3. “Қурол” ва “асбоб” атамаларининг фарқи нимада?
4. Шилинма, қонталаш, гематома, яра, чиқиш, синиш, тананинг бўлаккланиши нима?
5. Одам танасидаги барча жароҳатлар келиб чиқишига қараб, қандай гуруҳларга бўлинади?
6. Тумтоқ жисмлар билан етказган жароҳатларни хусусиятлари нимада?
7. Баландликдан йиқилганда етказилган жароҳатларни хусусиятлари нимада?
8. Транспорт жароҳати деб нимага айтилади? Ҳар хил турдаги транспорт воситаларидан етказилган жароҳатларнинг қандай хусусиятлари бор?
9. Турли транспорт воситалари билан етказган жароҳатларни хусусиятлари нимада?
10. Ўткир қуроллардан ёки ўткир жисмлардан етказилган гуруҳга қандай жароҳатлар киради ва улар бир-биридан қандай фарқ қилади?

Мавзу бўйича тест саволлари:

1. Ярим ойсимон кўринишга эга бўлган шилинмалар, одатда нима билан етказилади?

- а) одам тирноғи билан
- б) ўткир тиғли буюмлар билан
- в) тумтоқ буюмлар билан
- г) одам тишлари билан

2. Жароҳатни ёзишда энг биринчи нимага эътибор бериш керак?

- а) битиш белгиларига
- б) шаклига
- в) жойлашишига
- г) улчамига

3. Қонталаш шаклини тўғри ёзилишини кўрсатинг?

- а) овалсимон.
- б) баргсимон
- в) аниқланмаган
- г) нотўғри

4. Ҳар хил рангли қонталашларнинг рангини қандай ёзиш керак?

- а) жароҳатни маркази ва чет қисмларининг рангини кўрсатган ҳолда
- б) аниқ бўлмаган
- в) ҳар хил турда
- г) жароҳатнинг асосий рангини кўрсатган ҳолда

5. Жароҳатни ёзишда қайси улчамларини кўрсатиш керак?

- а) периметрини
- б) узунлигини, энини
- в) узунлигини, энини, чуқурлигини
- г) диаметрини, катта-кичиклигини

6. Яра ҳосил бўлгандан кейинги дастлабки соатларда қанақа кўринишга эга бўлади?

- а) қисман қон ажралиб турган, намли юзали яра кўринишида
- б) атрофидаги тери сатхи баландлигида бўлган, майин қопламаси мавжуд яра кўринишида
- в) атрофидаги теридан баландда бўлган қаттиқ қопламали яра кўринишида
- г) майин чандиғи бўлган яра кўринишида

7. Жароҳатнинг қайси белгиларига қараб унинг ҳосил бўлиш вақтини аниқлаш мумкин?

- а) илк бор тиббий ёрдамига мурожаат қилган вақтига қараб
- б) ҳажмига қараб
- в) жароҳатланган жой туқималарининг реактив ўзгаришларига қараб
- г) суриштириш маълумотларига қараб

8. Шилинма ҳосил бўлгач икки кун ўтгач қанақа кўринишга эга бўлади?

- а) атрофидаги тери сатхидан пастда жойлашган, намли қопламали кўринишда
- б) текис оч қизгимтир кўринишга
- в) четлари куча бошлаган қоплама билан қопланган шилинма кўринишида
- г) атрофидаги тери сатхида бўлган тўқ қизил рангли қоплама кўринишида

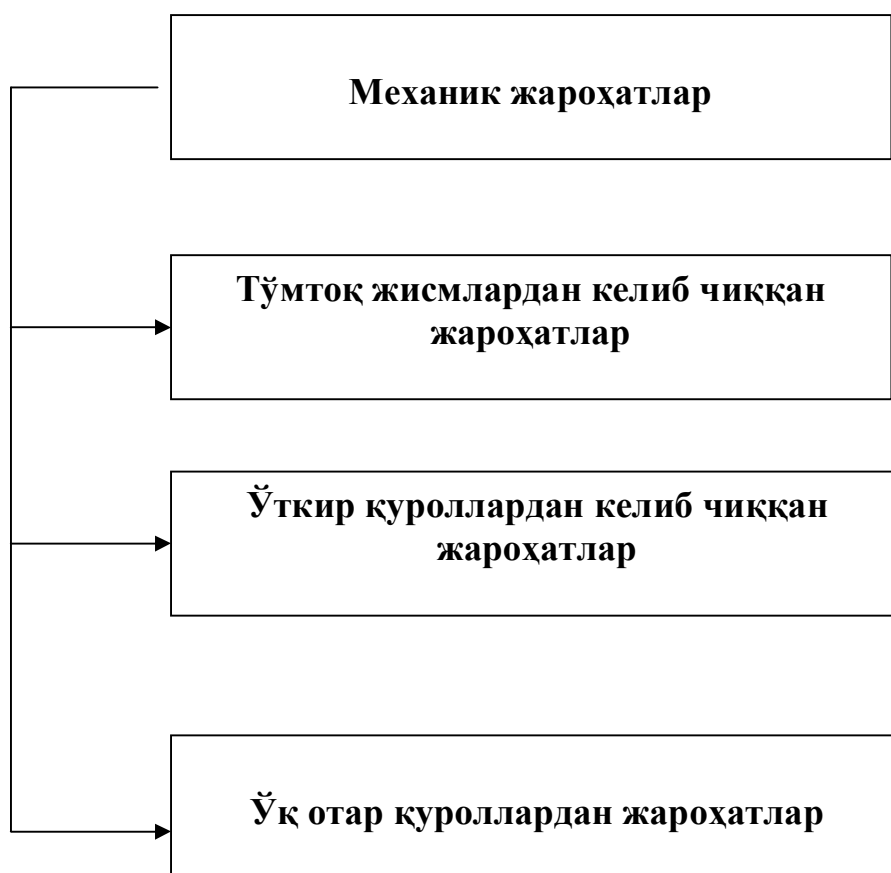
9. Кесишлишдан ҳосил булган ярани эзилишдан ҳосил бўлган ярадан ажратувчи белгиларини кўрсатинг.

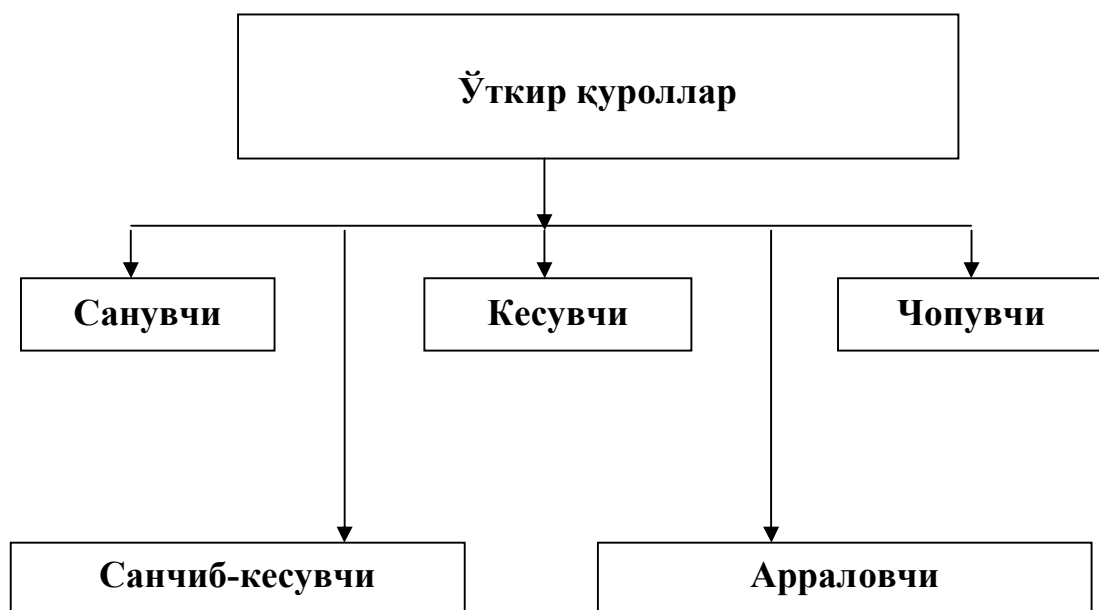
- а) нотекис шилинмали қиррасига асосан
- б) текис қирраси, яранинг ичида қирралари орасида боғламчаларга асосан
- в) тумтоқ тугаш қисми, тугаш қисмидаги қонталашларга қараб
- г) текис қирраси, ўткир тугаш қисми, яранинг ичида қирралари орасида боғламчаларни йўқлигига асосан

10.Оёкнинг сонидан ҳосил булган қонталаш 4-5 кундан сунг қанақа рангда бўлади?

- а) қуқимтир-пушти рангда
- б) қизил рангда
- в) яшил рангда
- г) сарик рангда

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005йил 10 мартдаги 24-сонли Қарори Жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни ислоҳ қилиш ҳамда модернизация қилиш мақсад ва вазифаларини амалга ошириш дастури тўғрисида. // Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами. 2005й.
2. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. - Т.: Ўзбекистон, 2008й.
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. - Т.: Адолат, 2008й.
4. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси. - Т.: Адолат, 2009й.
5. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2004й.
6. Искандаров А.И., Ешмуратов Б.А., Норбоев А.Н. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006
7. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2008й. (лотин)
8. Волков В.Н., Датий А.В. Судебная медицина: курс лекции. – М.: Юристь, 1997г.
9. Самищенко С.С. Судебная медицина. Учебник для юридических вузов. - М.: Право и Закон, 1996.

Қўшимча адабиётлар:

1. Громов А.П. Капустин А.В. Судебно-медицинское исследование трупа. Медицина, - М.: СПАРК, 1991г.
2. Колкутин В.В., Соседко Ю.И. Судебно-медицинская экспертиза повреждений у живых лиц. М.: ООО Юрилитинформ, 2002г.
3. Искандаров А.И., Кулдашев Д.Р., Ешмуратов Б.Е., Горюнова С.В. Правовые основы врачебной деятельности: Учебное пособие для вузов. – Т.: 2008г.
4. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг «Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертиза ўтқизиш ҳақида йўриқнома ва суд-тиббий хизматнинг иш тартибини белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва жорий қилиш тўғрисида» 551сонли буйруғи. 21октябрь 1992й.
5. А.Ю.Якубов, И.Жасимов, Т.Р.Саитбаев, Б.С.Хидоятлов, З.А.Гиясов. Осмотр трупа. Учебное пособие. Т.: Адолат, 2010г.
6. www.jurisby.ru
7. www.zakonssu.samara.ru.

4-ЎҚ ОТАР ҚУРОЛЛАРДАН ЖАРОҲАТЛАНИШ

Р Е Ж А

1. Ўқ отар қуроллар, турлари. Ўқ отар қуроллардан шикастланиш
2. Ўқ отар жароҳатларнинг хусусиятлари
3. Сочмали, газли қуроллардан жароҳатланиш. Қўлбола тайёрланган ва

атипик қуроллардан жароҳатланиш.

4. Портловчи модда ва снарядлар портлашидан жароҳатланиш

5. Ўқ отар қуроллардан шикастланишда суд-тиббий экспертизасини хусусиятлари

Мавзуни мақсади: талабаларга ўқ отар қуроллари, турлари, хусусиятлари, ўқ отар қуроллардан жароҳатланишда суд-тиббий экспертизасини ташкил этиш, ўтказиш тартиби, сочмали, газли қуроллардан, қўлбола, атипик қуроллардан жароҳатланиш, портловчи модда ва снарядлар портлашидан жароҳатланиш ҳақида маълумотлар бериш, талабаларда ўзларининг мутахасслик фаолиятида зарур бўладиган асосий кўникма ва маҳоратни шакллантиришдан иборат.

Мавзу бўйича таянч сўзлар ва атамалар: ўқ отар қуроллари, турлари, ўқ билан бирга чикувчи омиллар, ўқ отилганлик масофасини аниқлаш, ўқ отар қуроллардан жароҳатланиш, жароҳатлар суд-тиббий экспертизаси, ашёвий далиллар.

Мавзу бўйича назорат саволлар:

1. Ўқ отар қуроли деб нимага айтилади?
2. Ўқ отар қуролларининг қандай турларининг биласиз?
3. Ўқ отар яра деб нимага айтилади, унинг турлари?
4. Ярагинг кириш ва чиқиш тешиги нима, уларнинг хусусиятлари?
5. Яра канали нима, унинг турлари?
6. Сочмали қуролдан жароҳатланиш нима?
7. Газли қуролларнинг турлари айтиб беринг.
8. Қайси қуроллар қўлбола қуроллар дейилади?
9. Портлашдан шикастни тавсифлаб беринг.
10. Ўқ отар қуроллардан шикастланишнинг суд-тиббий экспертизасининг хусусиятлари нимада?

Мавзу бўйича тест саволлари:

1. Фойдаланиш мақсади бўйича ўқ отар қуролларининг қандай турлари мавжуд?

- а) жанговор, ов, спорт қуроллари
- б) атипик, қўлбола, сочмали
- в) сочмали, газли қуроллар
- г) узин стволли, калта стволли ўқ отар қуроллари

2. Стволини ички юзасини тузилиши бўйича ўқ отар қуролларининг қандай турлари мавжуд?

- а) жанговор, ов, спорт куроллари
- б) атипик, қўлбола, сочмали
- в) сочмали, газли куроллар
- г) силлиқ стволли, уйма стволли ўқ отар куроллари

3. Стволини улчами буйича ўқ отар куролларининг қандай турлари мавжуд?

- а) жанговор, ов, спорт куроллари
- б) атипик, қўлбола, сочмали
- в) силлиқ стволли, уйма стволли ўқ отар куроллари
- г) узин стволли, калта стволли ўқ отар куроллари

4. Узоқ масофадан отилганда ўқнинг кириш тешиги белгилари нималардан иборат?

- а) тукима нуксони белгиси мавжудлиги
- б) артилиш халқаси белгиси мавжудлиги
- в) шилиниш халқаси белгиси мавжудлиги
- г) барча жавоблар туғри

5. Яқин масофадан ўқ отилганлик қанча масофани ташкил этади?

- а) 1 метргача
- б) 70 см.
- в) 2 метр
- г) 3 метр

6. Ўқнинг кириш тешиги атрофида «щтанц-тамға» белгисининг мавжудлиги нимадан далолат беради?

- а) яқин масофадан ўқ отилганлигидан
- б) узоқ масофадан ўқ отилганлигидан
- в) тақаб отилганлигидан
- г) 1 метр масофадан ўқ отилганида

7. Ўқнинг кириш тешиги атрофида куримни мавжудлиги нимадан далолат беради

- а) яқин масофадан ўқ отилганлигидан
- б) узоқ масофадан ўқ отилганлигидан
- в) тақаб отилганликда
- г) 3 метр масофадан ўқ отилганида

8. Ўқ отилганлигини қандай масофалари фарқланади?

- а) яқин ва ўзоқ масофадан ўқ отилганлик
- б) ўрта ва ўзоқ масофадан ўқ отилганлик
- в) яқин ва ўрта масофадан ўқ отилганлик
- г) ўзоқ масофадан ўқ отилганлик

9. Портловчи моддаларнинг жароҳатловчи омилларга нималар киради?

- а) ҳаво зарбаси
- б) аланга таъсири
- в) бирламчи ва иккиламчи парчалар
- г) барча жавоблар тўғри

10. Ўқ билан бирга чиқувчи қўшимча омилларга нималар киради?

- а) ўқ олди ҳавоси, аланга

- б) газлар, қурим
- в) ярим ёнган порох заррачалари
- г) барча жавоблар тўғри

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати:

1. Каримов И.А. Ватан равнақи учун ҳар биримиз масъулмиз. Т. 9. – Т.: Ўзбекистон, 2001й.
2. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. - Т.: Ўзбекистон, 2008й.
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. - Т.: Адолат, 2008й.
4. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси. - Т.: Адолат, 2009й.
5. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2004й.
6. Искандаров А.И., Ешмуратов Б.А., Норбоев А.Н. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006
7. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2008й. (лотин)
8. Волков В.Н., Датий А.В. Судебная медицина: курс лекции. – М.: Юристъ, 1997г.
9. Самищенко С.С. Судебная медицина. Учебник для юридических вузов. - М.: Право и Закон, 1996.

Қўшимча адабиётлар:

1. Громов А.П. Капустин А.В. Судебно-медицинское исследование трупа. Медицина, - М.: СПАРК, 1991г.
2. Колкутин В.В., Соседко Ю.И. Судебно-медицинская экспертиза повреждений у живых лиц. М.: ООО Юрилитинформ, 2002г.
3. Искандаров А.И., Кулдашев Д.Р., Ешмуратов Б.Е., Горюнова С.В. Правовые основы врачебной деятельности: Учебное пособие для вузов. – Т.: 2008г.
4. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг «Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертиза ўтказиш ҳақида йўриқнома ва суд-тиббий хизматнинг иш тартибини белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва жорий қилиш тўғрисида» 551сонли буйруғи. 21октябрь 1992й.
5. А.Ю.Якубов, И.Жасимов, Т.Р.Саитбаев, Б.С.Хидоятов, З.А.Гиясов. Осмотр трупа. Учебное пособие. Т.: Адолат, 2010г.
6. [www. jurisby..ru](http://www.jurisby.ru)
7. www. zakonssu.samara.ru.

5-МАВЗУ: ЎЛИМ ВА МУРДАДАГИ ЎЗГАРИШЛАР

Р Е Ж А

1. Ўлим. Ўлим турлари. Ўлимнинг суд-тиббий таснифи
2. Мурда ўзгаришлари, текшириш усуллари ва уларнинг суд тиббиётидаги аҳамияти
3. Ўлим келиб чиқиш сабаби ва вақтини аниқлаш
4. Эвтаназия ва унинг юридик аҳамияти

Мавзуни мақсади: талабаларга ўлим, ўлим турлари, ўлимнинг суд-тиббий таснифи, мурда ўзгаришлари, текшириш усуллари, ўлим келиб чиқиш сабаби ва вақтини аниқлаш, эвтаназия ва унинг юридик аҳамияти ҳақида маълумотлар бериш, талабаларда ўзларининг мутахассслик фаолиятида зарур бўладиган асосий кўникма ва маҳоратни шакллантиришдан иборат.

Мавзу бўйича таянч сўзлар ва атамалар: танатология, ўлим, ўлим турлари, мурда ўзгаришлари.

Мавзу бўйича назорат саволлар:

1. Ўлимнинг белгилари нимадан иборат?
2. Тўсатдан ўлим нима?
3. Эвтаназиянинг юридик аҳамияти нимада?
4. Эвтаназиянинг суд-тиббий экспертизаси қандай ўтказилади?
5. Ўлимнинг суд-тиббий таснифи қандай?
6. Мурда доғлари қачон пайдо бўлади ва қандай ўзгаради?
7. Мурда қотиши қачон пайдо бўлади ва қандай ривожланади?
8. Кечки мурда ўзгаришлари қандай?
9. Ўлим юзага келиш вақтини аниқлаш суд-тиббиёти экспертизасида қандай аҳамиятга эга?
10. Дастлабки мурда ўзгаришларига нималар киради?

Мавзу бўйича тест саволлари:

1. Мурда доғининг бўлиши нимадан гувоҳлик беради?

- а) ўлим сабаби ҳақида
- б) ўлим содир бўлганлиги ҳақида
- в) ўлимдан кейинги мурданинг ҳолати ҳақида
- г) воқеа характери ҳақида

2. Мурда доғини жойлашиши нимадан дарак беради?

- а) ўлим сабаби ҳақида
- б) ўлим содир бўлгандан кейинги мурданинг ҳолати ўзгарганлиги ҳақида
- в) ўлимнинг содир бўлиш тезлиги ҳақида
- г) ўлимнинг содир бўлган вақти ҳақида

3. Мурдани кўздан кечиришда мурда доғини янги ҳосил бўлган қонталашдан қандай фарқлаш мумкин?

- а) бармоқ билан босилганда рангини ўзгаришига қараб
- б) рангига қараб
- в) шаклига қараб
- г) пайдо бўлиш вақтига қараб

4. Ўлим содир бўлганлигига қандай белгилар гувоҳлик беради?

- а) кўз олмаси босилганда кўз корачиғининг шакли ўзгариши

- б) нафас олишнинг йўқлиги
- в) шох парда рефлексининг йўқлиги
- г) томир уришининг йўқлиги

5. Ўлим юз берганлигини тахминий белгиларига нималар киради?

- а) томир уришини, нафас олишнинг йўқлиги
- б) тананинг ҳаракатсиз ётиши
- в) рефлексларнинг йўқлиги
- г) барча жавоблар тўғри

6. Ўлим юз берганлигини ишончли белгиларига нималар киради?

- а) томир уришини, нафас олишнинг йўқлиги
- б) тананинг ҳаракатсиз ётиши
- в) рефлексларнинг йўқлиги
- г) мурдадаги дастлабки ўзгаришлар

7. Мурдадаги дастлабки ўзгаришларга нималар киради?

- а) мурда совуши, мурда котиши, мурда доғлари, мурда куриши, аутолиз
- б) томир уришини, нафас олишнинг йўқлиги
- в) тананинг ҳаракатсиз ётиши, рефлексларнинг йўқлиги
- г) мурда чириши, табиий мумёланиши, торфли ошланиш, ёғли мумланиш

8. Мурдадаги кечки ўзгаришларга нималар киради?

- а) мурда совуши, мурда котиши, мурда доғлари, мурда куриши, аутолиз
- б) томир уришини, нафас олишнинг йўқлиги
- в) тананинг ҳаракатсиз ётиши, рефлексларнинг йўқлиги
- г) мурда чириши, табиий мумёланиши, торфли ошланиш, ёғли мумланиш

9. Мурдадаги дастлабки ўзгаришларга қанча вақтдан кейин ҳосил бўлади?

- а) 30-40 дақиқада
- б) 1 соатда
- в) 2-4 соатда
- г) 24 соатда

10. Биологик ўлим нима?

- а) томир уришини, нафас олишни, рефлексларнинг йўқлиги
- б) юрак қон-томир фаолиятини тухташи
- в) тананинг ҳаракатсиз ётиши, рефлексларнинг йўқлиги
- г) бош мия фаолиятининг тухташи

Ўлимнинг суд-тиббий таснифи

I. Ўлим келиб чиқиш тоифаси.	
Зўраки ўлим	Табиий ўлим (зўрликсиз)
II. Ўлим турлари.	
<i>Зўраки ўлим турлари</i>	<i>Табиий ўлим турлари</i>
Механик жароҳатлардан	Юрак қон томир тизими касалликларидан
Механик асфиксиядан	Нафас аъзолари тизими касалликларидан
Заҳар таъсиридан (заҳарланиш)	Марказий асаб тизими касалликларидан
Кескин ҳароратлар таъсиридан	Ошқозон-ичак йўли касалликларидан
Электр токи таъсиридан	Хавфли ўсма касалликларидан
Атмосфера босими ўзгариши таъсиридан	Юқумли касалликларидан
Нурланиш таъсиридан	Ҳомиладорлик ва туғруқлардан
III. Ўлиш турлари.	
Зўраки ўлим тури (ташқи таъсир)	Табиий ўлим тури (танатогенези бўйича)
Қотиллик	Кутилмаганда рўй берган ўлим
Ўз жонига қасд қилиш	Тўсатдан рўй берган ўлим
Бахтсиз ҳодиса	

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати

- 1.Каримов И.А. “Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари.-Т.: Ўзбекистон, 2009
- 2.Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. - Т.: Ўзбекистон, 2008й.
- 3.Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. - Т.: Адолат, 2008й.
- 4.Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси. - Т.: Адолат, 2009й.
- 5.Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2004й.
- 6.Искандаров А.И., Ешмуратов Б.А., Норбоев А.Н. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006
- 7.Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2008й. (лотин)
- 8.Волков В.Н., Датий А.В. Судебная медицина: курс лекции. – М.: Юристь, 1997г.
- 9.Самищенко С.С. Судебная медицина. Учебник для юридических вузов. - М.: Право и Закон, 1996.

Қўшимча адабиётлар:

- 1.Громов А.П. Капустин А.В. Судебно-медицинское исследование трупа. Медицина, - М.: СПАРК, 1991г.
- 2.Колкутин В.В., Соседко Ю.И. Судебно-медицинская экспертиза повреждений у живых лиц. М.: ООО Юрилитинформ, 2002г.
- 3.Искадаров А.И., Кулдашев Д.Р., Ешмуратов Б.Е., Горюнова С.В. Правовые основы врачебной деятельности: Учебное пособие для вузов. – Т.: 2008г.
- 4.Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг «Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертиза ўтқазиш ҳақида йўриқнома ва суд-тиббий хизматнинг иш тартибини белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва жорий қилиш тўғрисида» 551сонли буйруғи. 21октябрь 1992й.
- 5.А.Ю.Якубов, И.Жасимов, Т.Р.Саитбаев, Б.С.Хидоятов, З.А.Гиясов. Осмотр трупа. Учебное пособие. Т.: Адолат, 2010г.
- 6.[www. jurisby..ru](http://www.jurisby.ru)
- 7.www. zakonssu.samara.ru.

6-МАВЗУ: МУРДАЛАРНИНГ СУД-ТИББИЙ ТЕКШИРУВИ

Р Е Ж А

1. Мурданинг суд-тиббий текшируви учун кўрсатма ва асослари
2. Мурда топилган жойдаги дастлабки кўрик
3. Мурданинг суд-тиббий текширув усуллари

4. Янги туғилган чақалоқлар ва ҳомила мурдасини

5. Мурда эксгумацияси

Мавзуни мақсади: талабаларга мурдаларнинг текшириш учун кўрсатмалар, процессуал асослар, мурда топилган жойдаги дастлабки кўрик, мурдаларнинг суд-тиббий экспертизага юбориш тартиб-қоидалари, мурдаларнинг суд-тиббий текширув усуллари, бола ўлдириш, турлари, янги туғилган чақалоқлар ва ҳомила мурдасининг суд-тиббий текшируви, мурда эксгумацияси, эксгумация учун сабаблар, ўтказилиш тартиб-қоидалари ҳақида маълумот бериш, талабаларда ўзларининг мутахасслик фаолиятида зарур бўладиган асосий кўникма ва маҳоратни шакллантиришдан иборат.

Мавзу бўйича таянч сўзлар ва атамалар: мурдалар экспертизаси, мурда топилган жой, бола ўлдириш, эксгумация.

Мавзу бўйича назорат саволлар:

1. Мурдаларнинг суд-тиббий текшириш учун асослар?
2. Мурдаларнинг суд-тиббий текшириш тартиб-қоидалари қандай?
3. Қандай ҳолатларда мурдалар суд-тиббий текширувидан ўтказилиши шарт ҳисобланади?
4. Мурда топилган жой кўриги натижалари қандай тартибда расмийлаштирилади?
5. Мурда топилган жойдаги кўрик кимлар иштирокида ўтказилади?
6. Мурда топилган жойдаги биологик ашёвий далилларни ким олади?
7. Мурдани суд-тиббий текширувининг асосий босқичларини номланг?
8. «Бола ўлдириш» атамаси нимани билдиради?
9. Мурда эксгумациясига нима сабаб бўлади?
10. Мурда эксгумацияси қандай тартибда амалга оширилади?

Мавзу бўйича тест саволлари:

1. Мурдани топилган жойда кўздан кечиришни ким амалга оширади ва ким масъулиятли шахс ҳисобланади?
 - а) эксперт-криминалист
 - б) жиноят қидирув булими ходими
 - в) терговчи
 - г) суд-тиббий эксперти
2. Сувдан мурда тоналганида қўшимча текшурувга нима олиш шарт?
 - а) сувдан намуна
 - б) сув тубидан намуна

- в) қирғоқдан намуна
- г) мурда бошидаги сочидан

3. Мурдани текширишда терговчини катнашганлигини хулосанинг қайси қисмида кўрсатилади?

- а) кириш қисмида
- б) воқеа тафсилотини ёзиш қисмида
- в) текширув қисмини охирида
- г) патаанатомик ташхисдан сўнг

4. Воқеа содир бўлган жойда тузилган баённомага кимлар қўл қўяди?

- а) терговчи
- б) холислар
- в) холислар, суд тиббий эксперти, терговчи
- г) терговчи, суд тиббий эксперти

5. Воқеа содир бўлган жойда соч топилса суд-тиббий эксперти нима қилиши керак?

- а) сочни борлигини аниқлаш
- б) кимга тааллуқли эканлигини аниқлаш
- в) ашёвий далилни олишга ва тўғри тахлашга ёрдамлашиш
- г) сочни ўзи тўкилган ёки юлинганлигини аниқлаш

6. Терговчи томонидан воқеа содир бўлган жойда қандай ҳужжат тузилади?

- а) қайднома
- б) хулоса
- в) баённома
- г) ўлим ҳақидаги гувоҳнома

7. Тергов органлари томонидан чиқарилган қарорга асосан мурдани текширилганда суд-тиббий эксперти томонидан қандай ҳужжат ёзилади?

- а) мурдани суд-тиббий текшириш далолатномаси
- б) ўлим сабаби ҳақидаги гувоҳнома
- в) мурдани тиббий текширув протоколи
- г) эксперт хулосаси

8. Мурдани суд-тиббай текширишга асос нима ҳисобланади?

- а) даволаш муассасасини раҳбарияти ёзма равишадаги бўйриғи
- б) суд тиббий органлар қарори
- в) ҳокимликнинг маъмурий баёноти
- г) суд-тергов органлари қарори

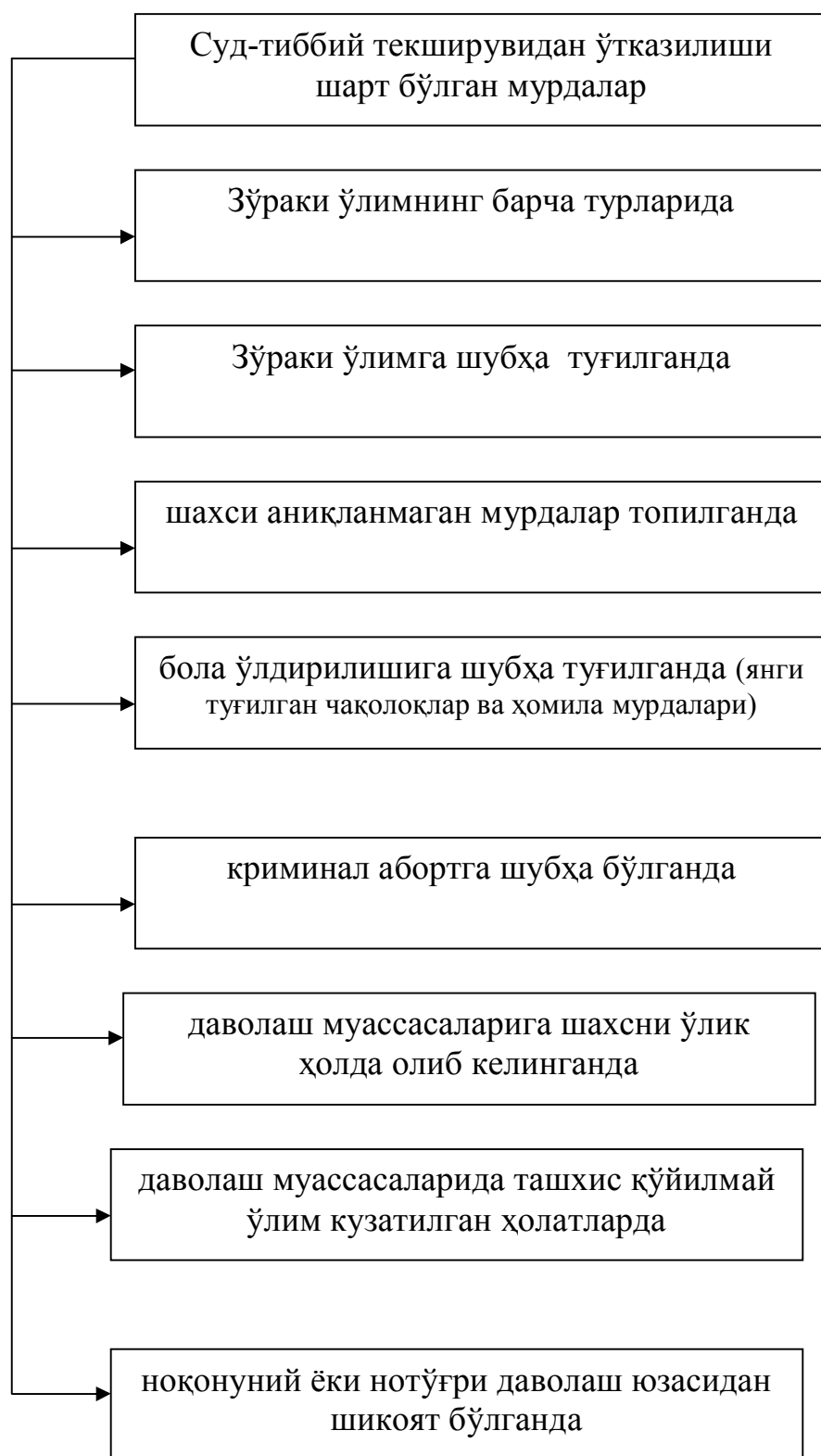
9. Мурдани ёриш қонун бўйича ўлимдан сўнг қанча вақтдан кейин рўхсат этилади?

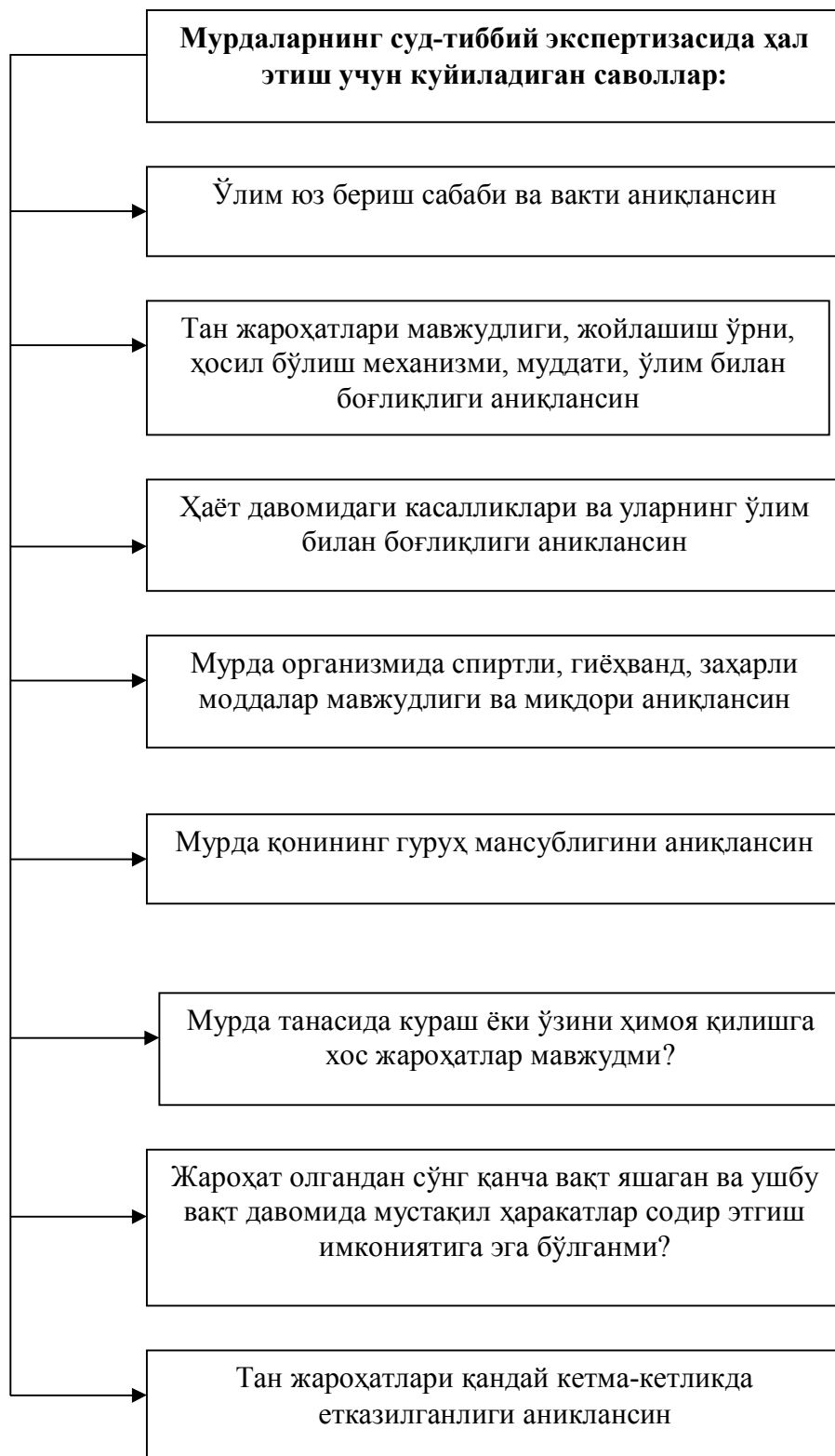
- а) 2 соатдан кейин
- б) 4 соатдан кейин
- в) 6 соатдан кейин
- г) 12 соатдан кейин

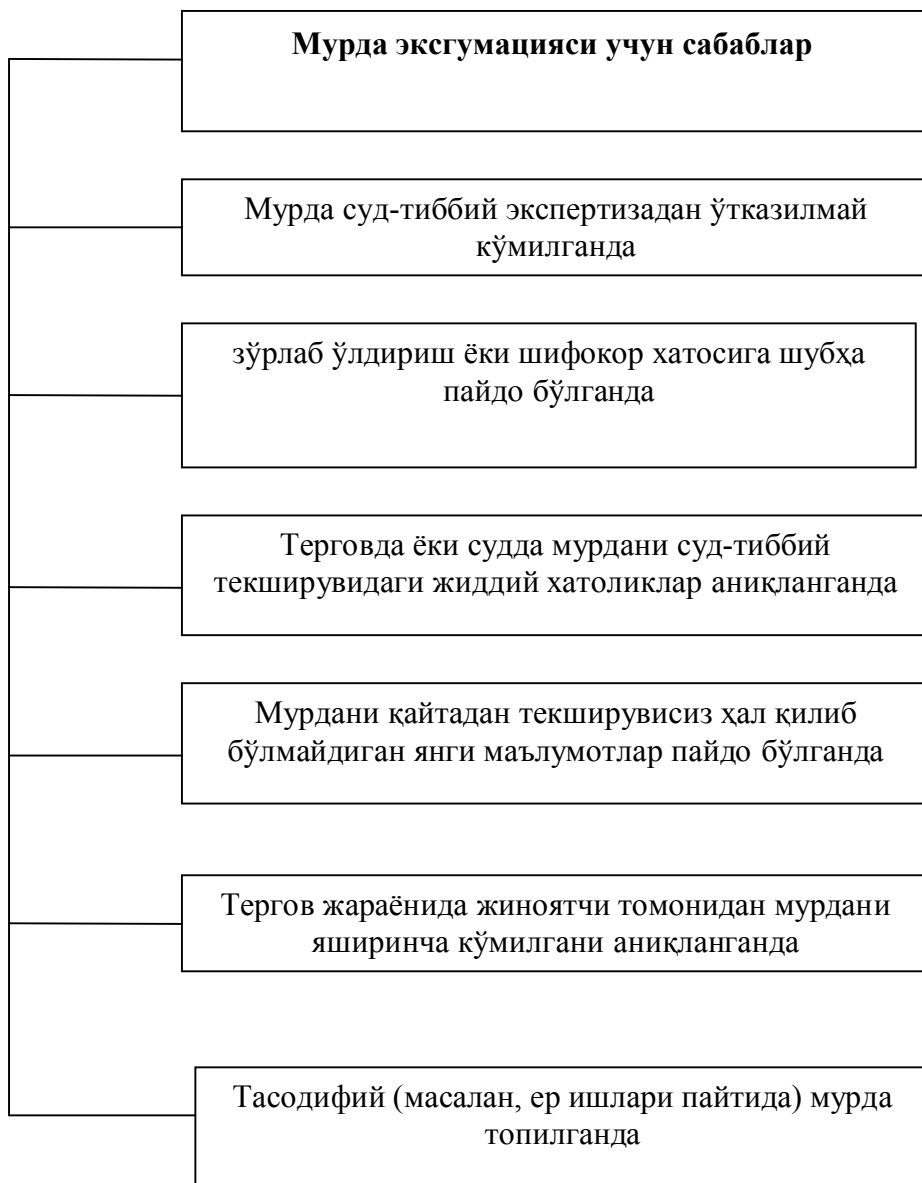
10. Мурдани суд-тиббий текшириш қайси ҳолларда ўтказилади?

- а) даволовчи врач ташхиси бўлиб уйида ўлим содир бўлганда

- б) клиникада тўсатдан ўлим бўлганда
- в) зўраки ўлимда ва зўраки ўлимга гумон бўлганда
- г) клиникада узоқ вақт даволаниб ташхис қўйилмаган ҳолларда

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 й 10 мартдаги 24 – сонли Қарори Жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни ислоҳ қилиш ҳамда модернизация қилиш мақсад ва вазифаларини амалга ошириш дастури тўғрисида. // Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами. 2005й.
2. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. - Т.: Ўзбекистон, 2008й.
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. - Т.: Адолат, 2008й.
4. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси. - Т.: Адолат, 2009й.
5. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2004й.
6. Искандаров А.И., Ешмуратов Б.А., Норбоев А.Н. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006
7. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2008й. (лотин)
8. Волков В.Н., Датий А.В. Судебная медицина: курс лекции. – М.: Юристь, 1997г.
9. Самищенко С.С. Судебная медицина. Учебник для юридических вузов. - М.: Право и Закон, 1996.

Қўшимча адабиётлар:

1. Громов А.П. Капустин А.В. Судебно-медицинское исследование трупа. Медицина, - М.: СПАРК, 1991г.
2. Искандаров А.И., Кулдашев Д.Р., Ешмуратов Б.Е., Горюнова С.В. Правовые основы врачебной деятельности: Учебное пособие для вузов. – Т.: 2008г.
3. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг «Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертиза ўтқизиш ҳақида йўриқнома ва суд-тиббий хизматнинг иш тартибини белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва жорий қилиш тўғрисида» 551-сонли буйруғи. 21-октябрь 1992й.
4. А.Ю. Якубов, И.Жасимов, Т.Р.Саитбаев, Б.С.Хидоятов, З.А.Гиясов. Осмотр трупа. Учебное пособие. Т.: Адолат, 2010г.
5. www.jurisby.ru
6. www.zakonssu.samara.ru.

7-МАВЗУ: КИМЁВИЙ МОДДАЛАРДАН ЗАҲАРЛАНИШ

Р Е Ж А

1. Заҳарлар, турлари, заҳарли моддалардан заҳарланиш
2. Заҳарни таъсир қилиш шароитлари
3. Кўп учрайдиган заҳарланишлар

4. Бошқа заҳарлар билан заҳарланиш

5. Заҳарланишларнинг суд-тиббий экспертизаси

Мавзуни мақсади: талабаларга заҳарлар, турлари, заҳарланиш, заҳарларнинг таъсир қилиш шарт-шароитлари, спиртли ичимликлардан, гиёҳванд моддаларидан, кўп учрайдиган бошқа заҳарли моддалардан заҳарланишлар, заҳарланиш ҳолатларида суд-тиббий экспертизалар тайинлаш, ўтказиш тартиб-қоидалари ҳақида маълумотлар бериш, талабаларда ўзларининг мутахассслик фаолиятида зарур бўладиган асосий кўникма ва маҳоратни шакллантиришдан иборат.

Мавзу бўйича таянч сўзлар ва атамалар: заҳар, заҳарланиш, доза, спиртли ичимликлар, гиёҳванд моддалар, заҳарланишларнинг суд-тиббий экспертизаси.

Мавзу бўйича назорат саволлар:

1. Заҳар деб нимага айтилади ва заҳарланиш нима?
2. Заҳарларнинг суд-тиббий таснифини беринг.
3. Заҳарнинг токсик таъсирининг механизми қандай?
4. Алкоголни қонда мавжудлигини аниқловчи синамаларни кўрсатинг.
5. Алкогол билан заҳарланганда мастлик даражалари қандай?
6. Этил спиртнинг суррогати бўлиб қандай моддалар ҳисобланади?
7. Ўювчи заҳарларга қандай заҳарлар киради?
8. Кислоталарнинг организмга маҳаллий ва умумий таъсири қандай?
9. Ўювчи ва ишқорий кислоталар билан заҳарланганда ўлим сабаблари нималардан юз беради?
10. Заҳарланишга гумон туғилган ҳолларда тергов органлари томонидан суд-тиббий экспертизаси ва суд-кимёвий экспертизалари тайинланиш жараёнида қандай саволлар қўйилиши мумкин?

Мавзу бўйича тест саволлари:

1. Заҳарланишга шубҳа бўлган мурданинг суд-тиббий текширувида эксперт қандай шартларни бажариши лозим

- а) кўлқопни ювиш
- б) секцион столдаги тозаликка эътибор қилиши
- в) тоза инструментлар билан ишлаши
- г) юкорида курсатилганларни ҳаммаси

2. Нафас олиш аъзолари орқали заҳарланишда қайси ички аъзолаор текширувга олинади

- а) оғиз бўшлиғи аъзолари
- б) кекердак, упкалар, юрак, бош мия
- в) кизилунгач ва ошқозон
- г) кекердак ва упкалар

3. Этил спирти билан захарланганда суд-кимё текширувига нима олинади

- а) мушаклар
- б) 10 мл қон ва сийдик
- в) ошқозон
- г) ошқозон ва ичаклар

4. Метгемоглобин ҳосил қилувчи моддаларга нималар киради

- а) тиофос, карбофос
- б) хлорид кислотаси
- в) *анилин, нитробензол, гидрохинон
- г) ис гази

5. Этиленгликоль (антифриз) қандай захарлар гуруҳига киради

- а) фосфорорганик бирикмалар
- б) алкоголь суррогатлари
- в) деструктив захарлар
- г) қон захарлари

6. Ўювчи захарларга нима киради

- а) ис гази
- б) хлорид кислотаси
- в) формалин
- г) маргимуш

7. Сульфат кислотасининг ўлимга олиб келувчи дозаси

- а) 10-15 мл
- б) *5 мл
- в) 20-30 мл
- г) 50-100 мл

8. Захарланишдан ўлим кеиб чиққанлигига шубҳа булганда қандай текширувлар ўтказилиши лозим

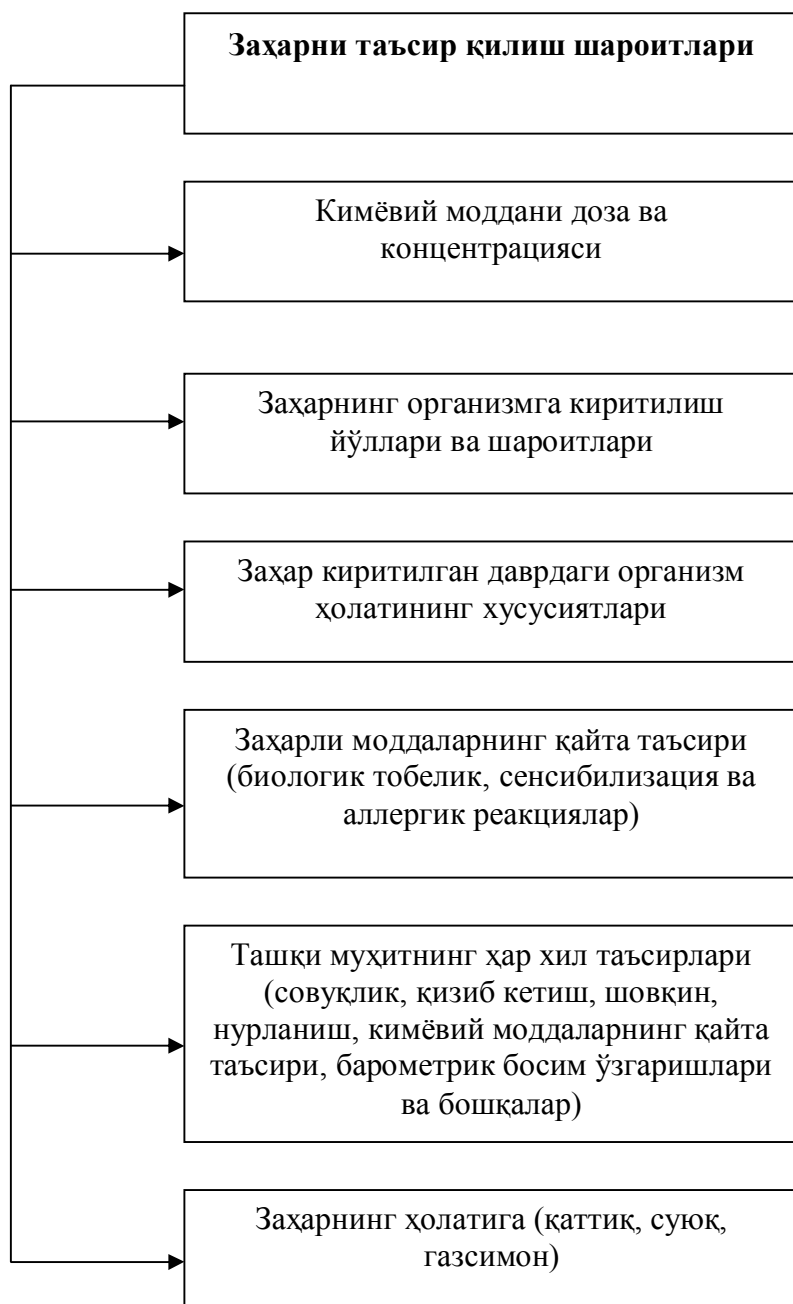
- а) суд-кимё
- б) суд-гистологик
- в) бактериологик

9. Захарларнинг таъсир қилиши қандай шароитларга боғлиқ

- а) захарнинг физико-кимёвий хусусиятига
- б) захарнинг организмга тушиш йўлига
- в) организмни ҳолатига
- г) юқорида кўрсатилганларнинг ҳаммаси

10. Ис гази қандай захарлар гуруҳига киради

- а) фосфорорганик бирикмалар
- б) функционал захарлар
- в) деструктив захарлар
- г) қон захарлари

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати:

1. Каримов И.А. Биз танлаган йўл демократик тараққиёт ва маърифий дунё билан ҳамкорлик йўли. – Т.: Ўзбекистон, 2003й.
2. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. - Т.: Ўзбекистон, 2008й.
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. - Т.: Адолат, 2008й.
4. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси. - Т.: Адолат, 2009й.
5. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2004й.
6. Искандаров А.И., Ешмуратов Б.А., Норбоев А.Н. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006
7. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2008й. (лотин)
8. Волков В.Н., Датий А.В. Судебная медицина: курс лекции. – М.: Юристь, 1997г.
9. Самищенко С.С. Судебная медицина. Учебник для юридических вузов. - М.: Право и Закон, 1996.

Қўшимча адабиётлар:

1. Громов А.П. Капустин А.В. Судебно-медицинское исследование трупа. Медицина, - М.: СПАРК, 1991г.
2. Колкутин В.В., Соседко Ю.И. Судебно-медицинская экспертиза повреждений у живых лиц. М.: ООО Юрилитинформ, 2002г.
3. Искандаров А.И., Кулдашев Д.Р., Ешмуратов Б.Е., Горюнова С.В. Правовые основы врачебной деятельности: Учебное пособие для вузов. – Т.: 2008г.
4. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг «Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертиза ўтказиш ҳақида йўриқнома ва суд-тиббий хизматнинг иш тартибини белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва жорий қилиш тўғрисида» 551сонли буйруғи. 21октябрь 1992й.
5. А.Ю.Якубов, И.Жасимов, Т.Р.Саитбаев, Б.С.Хидоятлов, З.А.Гиясов. Осмотр трупа. Учебное пособие. Т.: Адолат, 2010г.
6. [www. jurisby..ru](http://www.jurisby.ru)
7. www. zakonssu.samara.ru.

8-МАВЗУ: ЮКОРИ ВА ПАСТ ҲАРОРАТЛАР ТАЪСИРИДАН ЖАРОҲАТЛАНИШ ВА ЎЛИМ

Р Е Ж А

1. Юқори ҳарорат таъсирида келиб чиққан жароҳатлар
2. Ёнғиндан сўнг топилган мурдаларнинг суд-тиббий текшируви
3. Паст ҳарорат таъсирида келиб чиққан жароҳатлар

Мавзуни мақсади: талабаларга юқори ҳароратнинг умумий ва маҳаллий таъсири, кўйиш, кўйиш даражалари, юқори ҳарорат таъсиридан жароҳатланган шахслар, ёнғиндан сўнг топилган мурдалар суд-тиббий экспертизаси, паст ҳарорат таъсиридан жароҳатланиш, совуқ уриши, белгилари, совуқ уриб ўлган мурдаларнинг суд-тиббий экспертизаси ҳақида маълумотлар бериш, талабаларда ўзларининг мутахассслик фаолиятида зарур бўладиган асосий кўникма ва маҳоратни шакллантиришдан иборат.

Мавзу бўйича таянч сўзлар ва атамалар: юқори ҳарорат, паст ҳарорат, куёш уриши, кўйиш, совуқ уриши, юқори ва паст ҳарорат таъсиридан жароҳатланиш суд-тиббий экспертизаси.

Мавзу бўйича назорат саволлар:

1. Юқори ҳарорат таъсирини кўрсатувчи жароҳат қандай кўринишга эга бўлади?
2. Юқори ҳароратнинг умумий таъсири нима?
3. Юқори ҳароратнинг маҳаллий таъсири нима?
4. Кўйишни қандай даражалари фарқланади
5. Юқори ҳарорат таъсирида ўлим юз бериш механизми нималардан иборат?
6. Ёнғиндан сўнг топилган мурдаларнинг суд-тиббий текширувида нималарга аҳамият берилади?
7. Шахснинг ёнғинга тириклигида тушганлигини кўрсатувчи белгиларга нималар киради?
8. Совуқ қотишдан ўлим содир бўлганлигини кўрсатувчи қандай белгиларнинг биласиз?
9. Совуқ қотишида ўлим юз бериши механизми қандай?
10. Совуқ уришининг қандай даражалари фарқланади?

Мавзу бўйича тест саволлари:

1. Саналган белгилардан қайси бири ҳаётийликда юқори ҳарорат таъсиридан гувоҳлик беради?

- а) боксёр ҳолатидаги мурда
- б) бронх ва трахеялар шиллик каватида қурумларнинг мавжудлиги
- в) мурда қонида маълум миқдорда карбоксигемоглобин мавжудлиги
- г) юқори нафас йуллариининг куйиши

2. Қайси бир белги асосида қайноқ суюқлик ёки олов таъсирини аниқлаш мумкин?

- а) I-даражали куйиш ҳисобига
- б) II-даражали куйиш ҳисобига
- в) ёнган сочлар ҳисобига
- г) III-даражали куйиш ҳисобига

3. Ёнғиндан сунг топилган мурдани оёк-кул мушакларида карбоксигимоглобин топилган. Бу нимадан далолат беради?

- а) ҳаётгийлигидаги олов таъсири
- б) ўлгандан кейин куйган
- в) белгилар ишончли эмас, иккала ҳолатда ҳам булиши мумкин
- г) барча саволлар тўғри

4. Ҳаёт учун хавфлироқ бўлган куйишни кўрсатинг.

- а) тана юзасини 60 фоизли 1-даражали куйиши
- б) тана юзасини 15 фоизли 2-даражали куйиши
- в) тана юзасини 10 фоизли 3-даражали куйиши
- г) ҳеч қайси бири ҳаёт учун хавфли ҳисобланмайди

5. Совуқ уришидан ўлим содир бўлганда диагноз куйиш учун асосий белгини кўрсатинг.

- а) сийдик пуфагини сийдик билан тулалиги
- б) мурда доғларини оч-қизил рангдалиги
- в) Вишневский доғлари
- г) Минакова доғлари

6. Ҳаёт учун хавфли бўлган куйишни кўрсатинг.

- а) тана юзасини 60 фоизли 1-даражали куйиши
- б) тана юзасини 15 фоизли 2-даражали куйиши
- в) тана юзасини 10 фоизли 3-даражали куйиши
- г) тана юзасини 20 фоизли 3-даражали куйиши

7. Совуқ уришидан ўлим содир бўлганда нима учун ошқозон шиллик қаватига қуйилган қон туқ жигаррангга киради?

- а) йиринглаш таъсирида
- б) хлорид - кислотаси таъсарида
- в) пепсин таъсирида
- г) ошқозон шираси таъсирида

8. Совуқ уришидан ўлим содир бўлганда учрайдиган ошқозон шиллик қаватига қон қуйилиши автори бўйича қандай номланади?

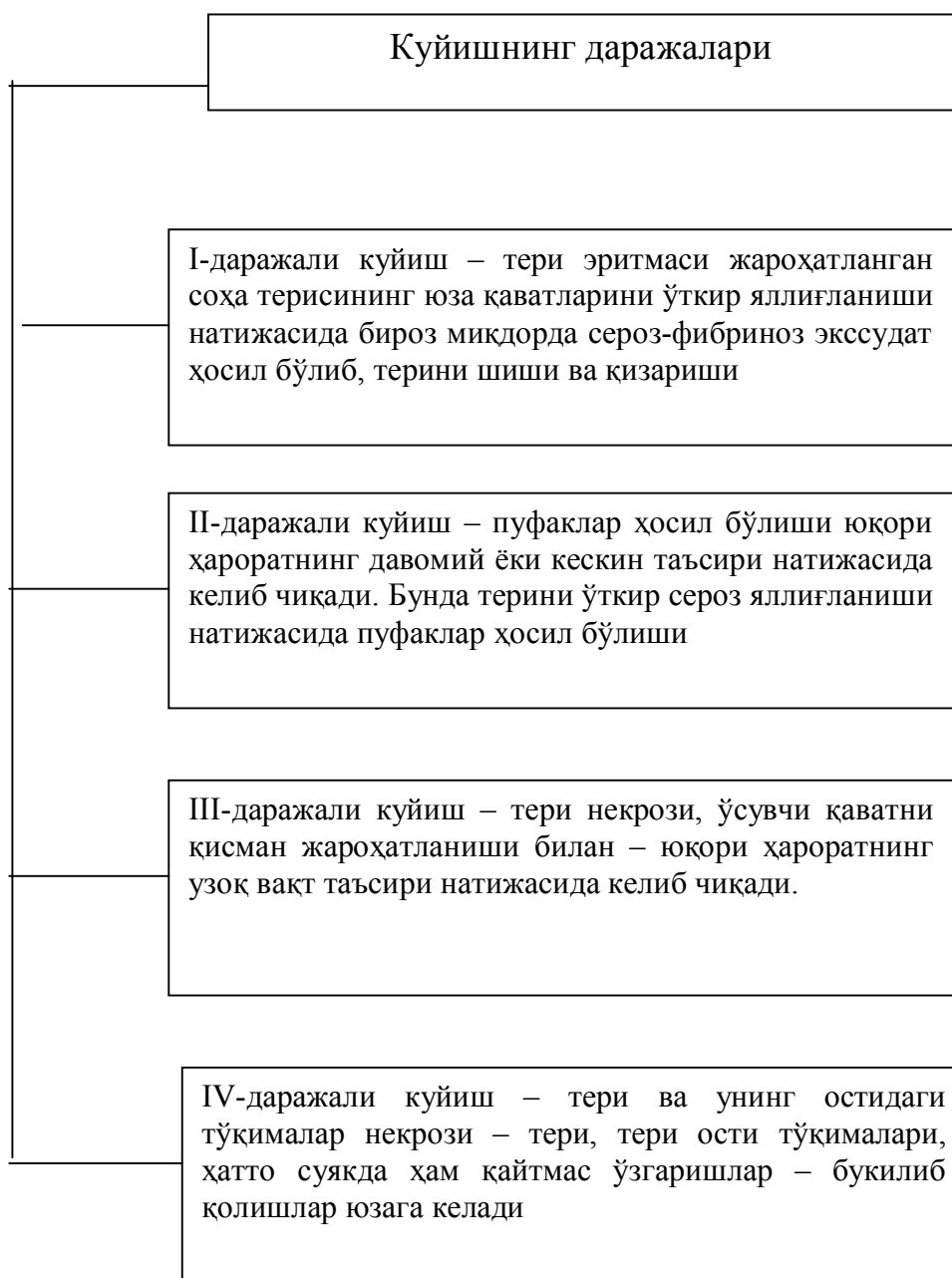
- а) Тардье доғлари
- б) Рассказов-Лукомский доғлари
- в) Вишневский доғлари
- г) Минаков доғлари

9. Куйишни қайси даражаси чандик ҳосил бўлиши билан битади?

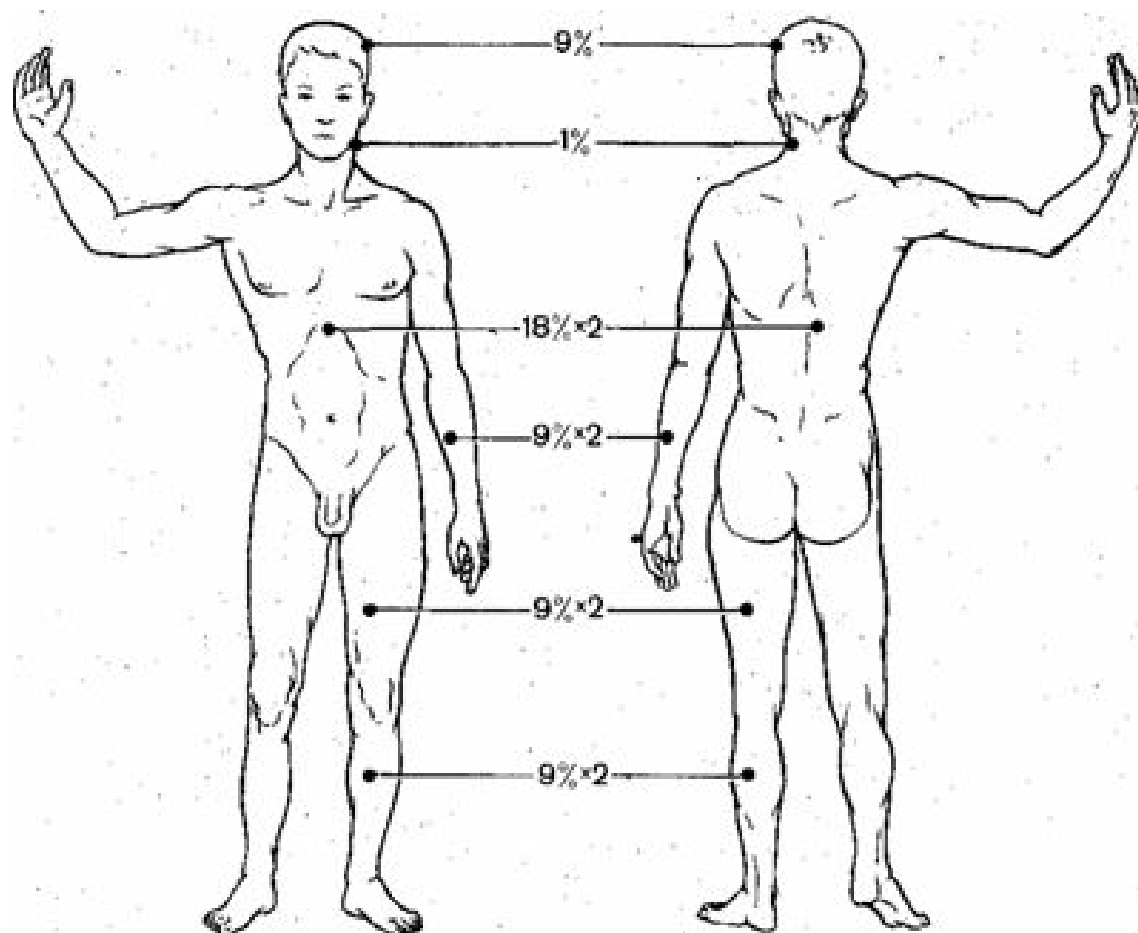
- а) куйишнинг 1-даражаси.
- б) куйишнинг 2-даражаси.
- в) куйишнинг 3-даражаси
- г) куйишнинг 4-даражаси

10. Вишневский доғини ҳосил бўлиш механизми қандай?

- а) ошқозон девори томирларининг нерв регуляциясининг бузилиши
- б) ошқозон деворида гипостазлар ҳосил бўлиши
- в) ошқозон ширасининг емирувчи таъсири
- г) травматик қон қуйилиш ҳисобига

Куйиш майдонини аниқлаш схемаси.

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати:

1. И.А.Каримов. “Юксак маънавият енгилмас куч”. “Тошкент Маънавият”. 2008й.
2. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. - Т.: Ўзбекистон, 2008й.
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. - Т.: Адолат, 2008й.
4. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси. - Т.: Адолат, 2009й.
5. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2004й.
6. Искандаров А.И., Ешмуратов Б.А., Норбоев А.Н. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006
7. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2008й. (лотин)
8. Волков В.Н., Датий А.В. Судебная медицина: курс лекции. – М.: Юристъ, 1997г.
9. Самищенко С.С. Судебная медицина. Учебник для юридических вузов. - М.: Право и Закон, 1996.

Қўшимча адабиётлар:

1. Громов А.П. Капустин А.В. Судебно-медицинское исследование трупа. Медицина, - М.: СПАРК, 1991г.
2. Колкутин В.В., Соседко Ю.И. Судебно-медицинская экспертиза повреждений у живых лиц. М.: ООО Юрилитинформ, 2002г.
3. Искандаров А.И., Кулдашев Д.Р., Ешмуратов Б.Е., Горюнова С.В. Правовые основы врачебной деятельности: Учебное пособие для вузов. – Т.: 2008г.
4. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг «Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертиза ўтказиш ҳақида йўриқнома ва суд-тиббий хизматнинг иш тартибини белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва жорий қилиш тўғрисида» 551сонли буйруғи. 21октябрь 1992й.
5. А.Ю.Якубов, И.Жасимов, Т.Р.Саитбаев, Б.С.Хидоятов, З.А.Гиясов. Осмотр трупа. Учебное пособие. Т.: Адолат, 2010г.
6. [www. jurisby..ru](http://www.jurisby.ru)
7. www. zakonssu.samara.ru.

9-МАВЗУ: ТЕХНИК ВА АТМОСФЕРА ЭЛЕКТР ТОКИ ТАЪСИРИДАН КЕЛИБ ЧИКАДИГАН ЖАРОҲАТЛАР ВА ЎЛИМ

Р Е Ж А

1. Электр токидан жароҳатланиш

2. Атмосфера электр токи таъсиридан жароҳатланиш

3. Электр токи ва атмосфера электр токи таъсиридан юз берган ўлим ҳолатлари бўйича суд-тиббий экспертизалар ўтказиш

Мавзуни мақсади: талабаларга техник ва атмосфера электр куввати, электр токининг таъсир қилиш механизми, электр токидан жароҳатланиш белгилари, яшин уриши, яшин уриши белгилари, электр токи ва атмосфера электр куввати таъсиридан юз берган ўлим ҳолатларида суд-тиббий экспертизалар ўтказиш ҳақида маълумотлар бериш, талабаларда ўзларининг мутахасслик фаолиятида зарур бўладиган асосий кўникма ва маҳоратни шакллантиришдан иборат.

Мавзу бўйича таянч сўзлар ва атамалар: электр токи, электр токидан жароҳатланиш, атмосфера электр куввати, яшин уриши.

Мавзу бўйича назорат саволлар:

1. Электр токидан ўлим содир бўлиш патогенезини асослаб беринг.
2. «Қадамли кучланиш» таъсирига тасниф беринг.
3. Электротамға нима?
4. Ток сиртмоғи нима ва қачон содир бўлади?
5. Электр токининг таъсир қилиш механизми қандай?
6. Яшин урганлик белгилари нималардан иборат?
7. Электротамға қандай қуринишга эга?
8. Электр токи таъсиридан ўлим юз берганда суд-тиббий экспертиза қандай тартибда ўтказилади?
9. Яшин уришида ўлим содир бўлиш механизми қандай?
10. Яшин уришида мурда кийимида қандай белгилар қолади?

Мавзу бўйича тест саволлари:

1. Организмни қайси тўқимаси электр токи таъсирига кўпроқ қаршилик кўрсатади?

- а) суяк тўқимаси
- б) мушак тўқимаси
- в) қон
- г) тери ости ёғ тўқимаси.

2. Яшин таъсирига кўрсатилган белгиларнинг қайси бири кўпроқ характерли?

- а) бош гумбази суягида ёриқлар ҳосил бўлиши
- б) тана қисмларини кўмирланиши
- в) метал буюмларни эриши.
- г) тананинг парчаланиши

3. Терининг қандай ҳолатлари электр шикастлар ривожланиши учун қўлайлик туғдиради?

- а) куруқ тери
- б) нам, терлаган тери
- в) ёғли тери
- г) тери қавариши ҳосил бўлган тери

4. Электр токи билан жароҳатланишда қандай махсус белги ҳосил бўлади?

- а) “электротамға”
- б) упка юзаси кўплаб қон қўйилиши
- в) ички аъзоларнинг кескин тўлақонлиги
- г) тери шишиши, кўкариши

5. “Электротамға” қандай кўриншга эга бўлади?

- а) тери зичлашган, сарғиш-кулрангда
- б) тери зичлашган, сарғиш-кулрангда, тери ости тўқимасидан ажралган ҳолатда
- в) тери шишган, кўкарган
- г) терига майда нуктасимион қонқуйилган

6. “Электротамға” белгиси қандай ҳолатда ҳосил бўлади?

- а) электр токи ташувчи жисмни терига бевосита таъсирида
- б) электр ёйи таъсирида
- в) қадамли кучланишда
- г) электр токи ташувчи жисмни масофадан таъсирида

7. Электр токи организмга таъсир қилиш механизми қандай?

- а) иссиқлик таъсири
- б) физик-кимёвий таъсири
- в) механик таъсири
- г) юқорида курсатилган ҳолатлар

8. Мурда кийимларидаги метал жисмлар эриши нимадан далолат беради?

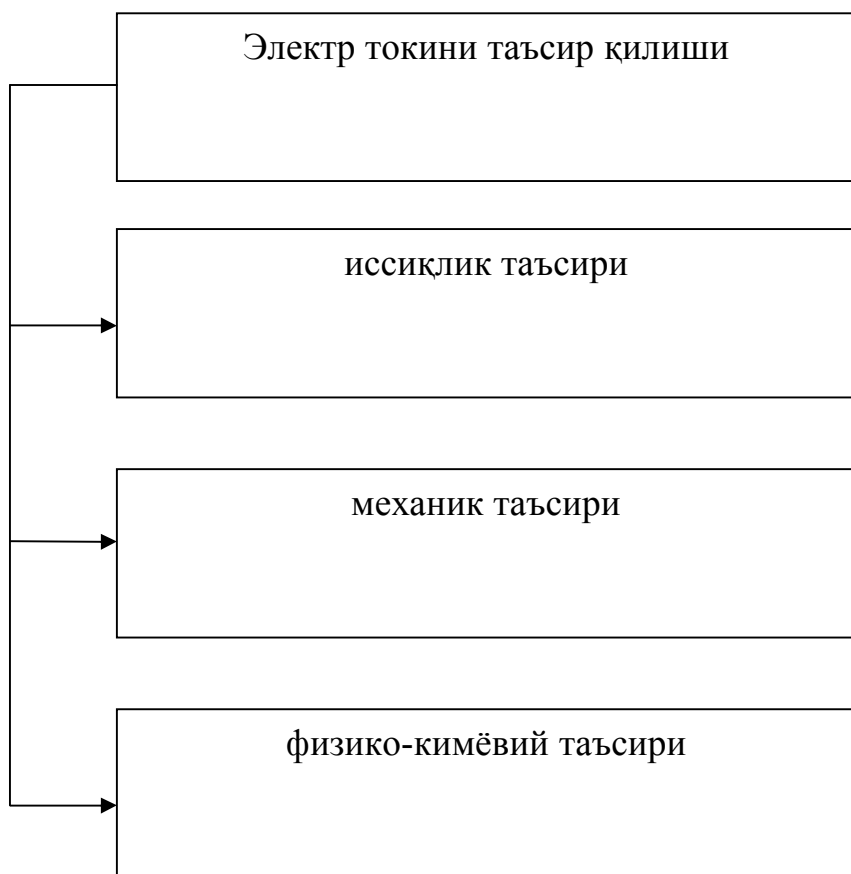
- а) яшин уришидан
- б) электр токи таъсиридан
- в) юқори атмосфера таъсиридан
- г) паст атмосфера таъсиридан

9. “Яшин дарахти” белгиси қандай ҳолатда ҳосил бўлади?

- а) яшин уришидан
- б) электр токи таъсиридан
- в) юқори атмосфера таъсиридан
- г) юқори ҳарорат таъсиридан

10. “Яшин дарахти” белгисини ҳосил бўлиш механизми қандай?

- а) тери қон томирларнинг кенгайиши, қон билан тўлиши
- б) терининг кўйиши
- в) тери устки юзасини жароҳатланиши
- г) тери остига қон қўйилиши

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати:

1. И.А.Каримов. “Инсон, унинг ҳуқуқи ва эркинликлари - олий қадрият”. Т.: Ўзбекистон, 14-том. 2006й.
2. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. - Т.: Ўзбекистон, 2008й.
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. - Т.: Адолат, 2008й.
4. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси. - Т.: Адолат, 2009й.
5. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2004й.
6. Искандаров А.И., Ешмуратов Б.А., Норбоев А.Н. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006
7. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2008й. (лотин)
8. Волков В.Н., Датий А.В. Судебная медицина: курс лекции. – М.: Юристъ, 1997г.
9. Самищенко С.С. Судебная медицина. Учебник для юридических вузов. - М.: Право и Закон, 1996.

Қўшимча адабиётлар:

1. Громов А.П. Капустин А.В. Судебно-медицинское исследование трупа. Медицина, - М.: СПАРК, 1991г.
2. Колкутин В.В., Соседко Ю.И. Судебно-медицинская экспертиза повреждений у живых лиц. М.: ООО Юрилитинформ, 2002г.
3. Искандаров А.И., Кулдашев Д.Р., Ешмуратов Б.Е., Горюнова С.В. Правовые основы врачебной деятельности: Учебное пособие для вузов. – Т.: 2008г.
4. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг «Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертиза ўтказиш ҳақида йўриқнома ва суд-тиббий хизматнинг иш тартибини белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва жорий қилиш тўғрисида» 551сонли буйруғи. 21октябрь 1992й.
5. А.Ю.Якубов, И.Жасимов, Т.Р.Саитбаев, Б.С.Хидоятов, З.А.Гиясов. Осмотр трупа. Учебное пособие. Т.: Адолат, 2010г.
6. [www. jurisby.ru](http://www.jurisby.ru)
7. www. zakonssu.samara.ru.

10-МАВЗУ: КИСЛОРОД ЕТИШМОВЧИЛИГИ ВА ЎЛИМ

Р Е Ж А

1. Нафас олиш жараёни, унинг бузилиш сабаблари ва оқибатлари.
Гипоксия. Механик асфиксия, турлари, ташқи ва ички белгилари,
уларнинг суд тиббий текширувдаги аҳамияти.

2.Странгуляцион асфиксия. Қўл билан бўғиш, сиртмоқ билан бўғиш, осилиш.

3.Кўкрак қафаси ва қориннинг босилиши натижасидаги механик асфиксия, уларнинг суд тиббий экспертизаси.

4.Нафас йўллари сочилувчан ва бегона жисмлар билан тўсилиб қолиши натижасидаги механик асфиксия, уларнинг суд тиббий экспертизаси.

5.Чўкиш, чўкишдан ҳосил бўлган ўлимни ташқи ва ички белгилари.

Мавзуни мақсади: талабаларга нафас олиш жараёни, унинг бузилиш сабаблари ва оқибатлари, кислород етишмовчилиги, механик асфиксия, турлари, ташқи ва ички белгилари, уларнинг суд тиббий текширувдаги аҳамияти, қўл билан бўғиш, сиртмоқ билан бўғиш, осилиш, кўкрак қафаси ва қориннинг босилиши натижасидаги механик асфиксия, нафас йўллари сочилувчан ва бегона жисмлар билан тўсилиб қолиши натижасидаги механик асфиксия, чўкиш, чўкишдан ҳосил бўлган ўлимни ташқи ва ички белгилари ҳақида маълумотлар бериш, талабаларда ўзларининг мутахасслик фаолиятида зарур бўладиган асосий кўникма ва маҳоратни шакллантиришдан иборат.

Мавзу бўйича таянч сўзлар ва атамалар: гипоксия, механик асфиксия, чўкиш, планктон.

Мавзу бўйича назорат саволлар:

- 1.«Асфиксия» тушунчасига таъриф беринг. Механик асфиксиянинг қандай турлари бор?
- 2.«Осилиш» атамаси нимани англатади? Тўлиқ осилишдан нотўлиқ осилишни фарқини айтинг.
- 3.Странгуляцион эгат нима? Унинг қандай белгилари ва турлари бор?
- 4.Сиртмоқ турларини айтинг ва уни бўйиндан ечиш усулини кўрсатинг.
- 5.Бўғиш нима? Асфиксиянинг бу турини тавсифли белгиларини айтинг.
- 6.Компрессион асфиксия нима? Уни обтурацион асфиксиядан фарқи?
- 7.Чўкишни сувдаги ўлимдан фарқи?
- 8.Мурдани сувдаги бўлган вақтини қандай аниқлаш мумкин?
- 9.Чўкиш белгиларини ва уларни ҳосил бўлиш вақтини айтиб беринг?
- 10.Ёпиқ бўшлиқдаги асфиксия нима?

Мавзу бўйича тест саволлари:

- 1.Амюссе белгиси асфиксиянинг қайси турида куп учрайди?

- а) осилишида
- б) қўл билан буғишда
- в) обтурацион асфиксияда
- г) компрессион асфиксияда

2. Бокарус синамаси нимадан далолат беради?

- а) странгулацион эгатни тириклигида ҳосил бўлганидан
- б) тирик вақтида чўкиш рўй берганлигидан
- в) странгулацион эгатнинг шахс ўлганидан кейин ҳосил бўлганлигидан
- г) ўз-ўзини ўлдиришдан

3. Планктоннинг организмга тушиш механизми қандай?

- а) упканинг қон томирларига сувни сизиб ўтишидан
- б) ошқозон ичак йўли орқали
- в) мацерацияланган тери орқали
- г) жароҳатланган тери орқали

4. Механик асфиксиянинг қайси босқичида одам ҳушини йўқотади?

- а) инспиратор ҳансираш босқичида
- б) экспиратор хансираш босқичида
- в) асфиксия олди босқичида
- г) терминал нафас олиш босқичида

5. Асфиксияни ташқи белгилари нималар киради?

- а) мурда доғларининг яқоллиги, кўз шиллиқ қаватига қонқўйилишлар, юзнинг шишиши, кук ранглилиги
- б) оғиз ва бурундан қон кетиш
- в) упканинг қирмизи ранг шишиши, Тарье доғлари
- г) ички аъзоларнинг тулақонлилиги

6. Гипоксияни қандай турлари фарқланади?

- а) гипоксик
- б) гемик, циркулятор, туқима
- в) гипоксик, циркулятор
- г) гипоксик, циркулятор, туқима, циркулятор

7. Механик асфиксиянинг қандай турлари фарқланади?

- а) странгулацион, обтурацион
- б) обтурацион, компрессион
- в) странгулацион, обтурацион, компрессион
- г) странгулацион, обтурацион, компрессион, ёпиқ бўшлиқдаги асфиксия

8. Механик асфиксия ўлим қанча вақт ичида юз беради?

- а) 5-7 дақиқада
- б) 15-20 дақиқада
- в) 1-2 дақиқада

г) 30-40 сонияда

9. Мурда буйин соҳасида кўп миқдорда ярим ойсимон шаклда шилинмалар мавжудлиги нимадан далолат беради?

а) қўл билан бўғишдан

б) осилишдан

в) чўкишдан

г) сиртмоқ билан бўғишдан

10. Чўкиш пайтида нафас йўлларида кўпикнинг пайдо бўлиш механизми?

а) бронхларнинг сиқилиши, шиллик модданинг ҳаво ва сув билан аралашиши

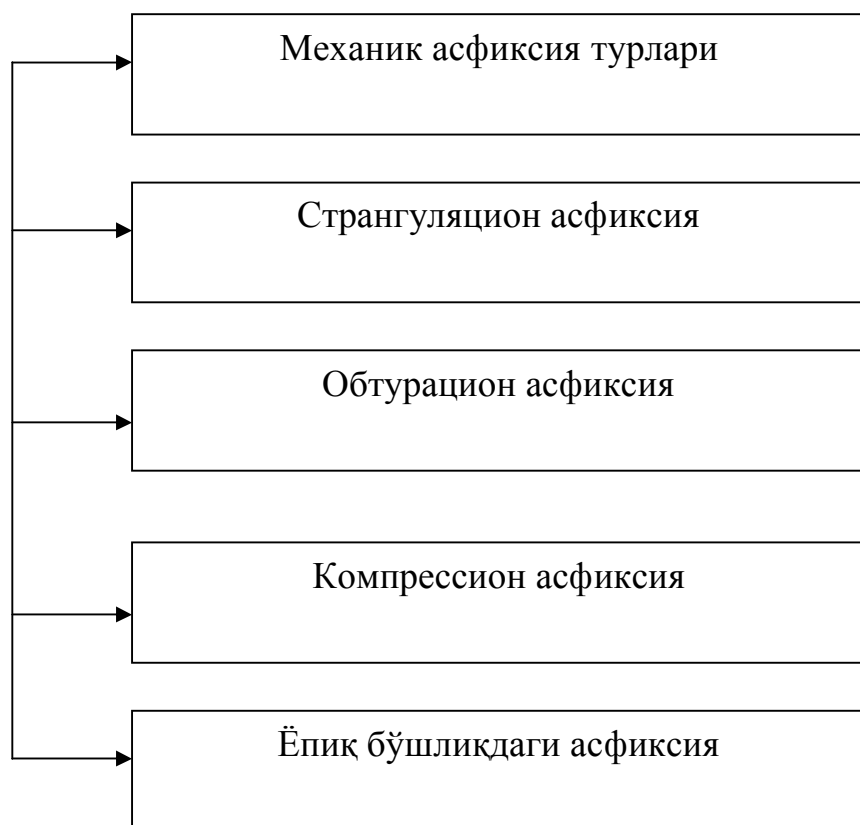
б) упка шиши, унинг сув ва ҳаво билан туриши

в) упкада қон айланишини бузилиши

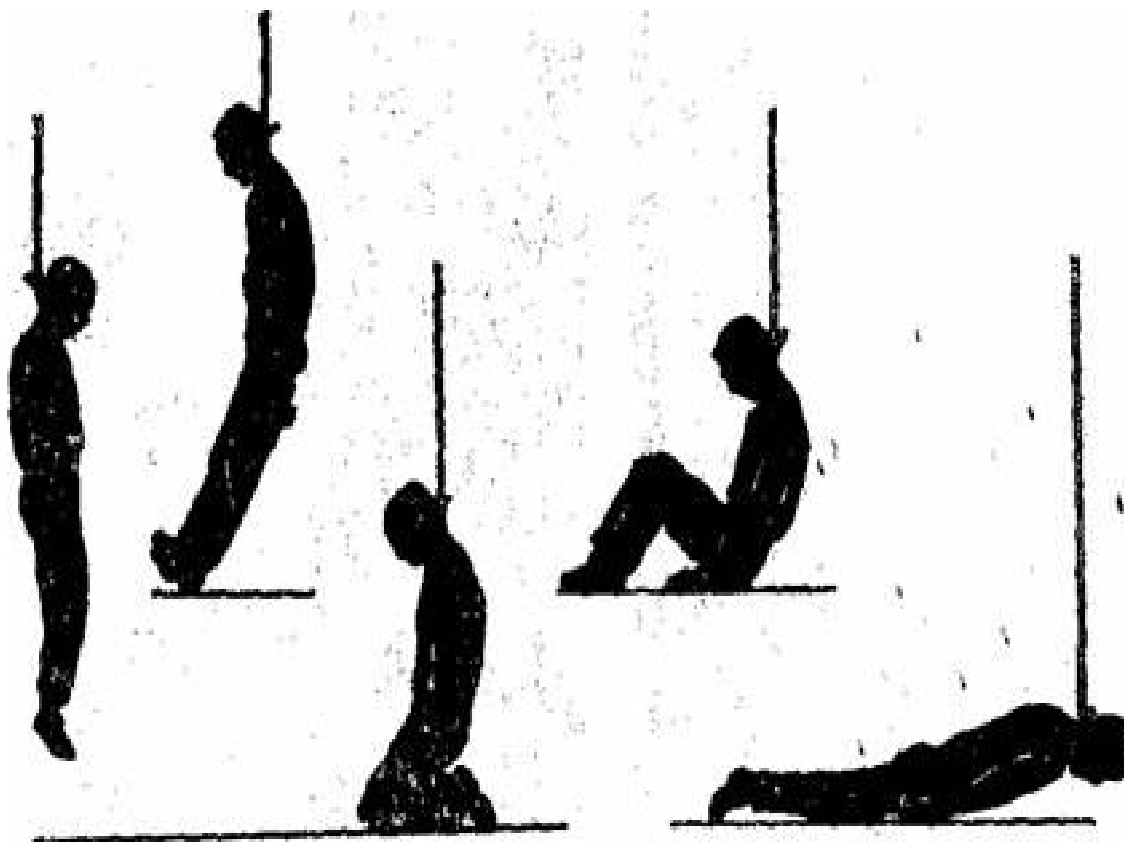
г) нафас боғламларининг сиқилиши

Кислород етишмовчилигининг таснифи

Гипоксия	Зўрликсиз ўлим гипоксияси	Зўраки ўлим гипоксияси
1.Ўткир (соғлиқ бузилиши, ўлим).	1.Гипоксия белгилари бўлган ўлим (крупоз зотилжам, юрак-қон томир етишмовчилиги).	1.Гипоксия белгилари бўлган ўлим (СО билан заҳарланиш, цианид бирикмалар билан заҳарланиш).
2.Сурункали (патологик жараёнларда).	2.Гипоксия туридаги ўлим (бронхиолит).	2.Гипоксия туридаги ўлим (электротравма).

Осилишда тананинг турли жойлашиши

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати:

1. Каримов И.А. Биз танлаган йўл демократик тараққиёт ва маърифий дунё билан ҳамкорлик йўли. – Т.: Ўзбекистон, 2003й.
2. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. - Т.: Ўзбекистон, 2008й.
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. - Т.: Адолат, 2008й.
4. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси. - Т.: Адолат, 2009й.
5. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2004й.
6. Искандаров А.И., Ешмуратов Б.А., Норбоев А.Н. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006
7. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2008й. (лотин)

8. Волков В.Н., Датий А.В. Судебная медицина: курс лекции. – М.: Юристъ, 1997г.
9. Самищенко С.С. Судебная медицина. Учебник для юридических вузов. - М.: Право и Закон, 1996.

Қўшимча адабиётлар:

1. Громов А.П. Капустин А.В. Судебно-медицинское исследование трупа. Медицина, - М.: СПАРК, 1991г.
2. Колкутин В.В., Соседко Ю.И. Судебно-медицинская экспертиза повреждений у живых лиц. М.: ООО Юрилитинформ, 2002г.
3. Искандаров А.И., Кулдашев Д.Р., Ешмуратов Б.Е., Горюнова С.В. Правовые основы врачебной деятельности: Учебное пособие для вузов. – Т.: 2008г.
4. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг «Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертиза ўтказиш ҳақида йўриқнома ва суд-тиббий хизматнинг иш тартибини белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва жорий қилиш тўғрисида» 551сонли буйруғи. 21октябрь 1992й.
5. А.Ю.Якубов, И.Жасимов, Т.Р.Сайтбаев, Б.С.Хидоятлов, З.А.Гиясов. Осмотр трупа. Учебное пособие. Т.: Адолат, 2010г.
6. www.jurisby.ru
7. www.zakonssu.samara.ru.

11-МАВЗУ: АШЁВИЙ ДАЛИЛЛАРНИНГ СУД-ТИББИЙ ЭКСПЕРТИЗАСИ

РЕЖА

1. Ашёвий далиллар. Ашёвий далилларни топиш, йиғиш, ўраш ва тегишли лабораторияларга юбориш тартиб-қоидалари
2. Биологик текшириш объектлари
3. Кимёвий текшириш объектлари
4. Тиббий криминалистика экспертизасининг объектлари
5. Далилий ашёларни комплекс текширишда суд-тиббий экспертизаси

Мавзуни мақсади: талабаларга суд тиббиёти фанининг предмети, таркиби, тизими, вазифалари, илмий-назарий ҳолатлари ҳақида маълумот бериш, суд-тиббий экспертизасининг турлари, текшириш объектилари, суд-тиббий эксперти, унинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, суд-тиббий экспертизада натижавий-сабабли боғланиш, суд-тиббий экспертиза ўтказилишида касбга оид этика ва деантология масалалари ҳақида маълумотлар бериш, талабаларда ўзларининг мутахасслик фаолиятида зарур бўладиган асосий кўникма ва маҳоратни шакллантиришдан иборат.

Мавзу буйича таянч сўзлар ва атамалар: суд тиббиёти, суд-тиббий экспертизаси, суд-тиббий эксперт, тирик шахслар суд-тиббий экспертизаси, мурдалар суд-тиббий экспертизаси, ашёвий далиллар.

Мавзу бўйича назорат саволлар:

1. Ашёвий далил тушунчасини тушунтириб беринг.
2. Биологик хусусиятга эга бўлган ашёвий далилларга нималар киради?
3. Қон изларини текширишда қайси саволларни ҳал этиш мумкин бўлади?
4. Қон доғининг ҳосил булиш муддати қандай аниқланади?
5. Қон доғининг ҳайвонга ёки одамга тегишлилиги қандай аниқланади?
6. Қон гуруҳлари қандай аниқланади?
7. Шахват изларини текширишда терговчи томонидан суд-тиббий эксперт олдига қандай саволлар қўйилиши мумкин?
8. Доғда шахват мавжудлиги қайдай усуллар билан аниқланади?
9. Сўлак, сийдик ва терни текширишда суд-тиббий эксперт қандай саволларни ҳал этади?
10. Сочларни текширишда қандай саволлар ҳал этилиши мумкин?

Мавзу бўйича тест саволлари:

1.Агглютинация А гуруҳи стандарт эритроцитлари солинган пробирка ва В кон зардобини солинган пробиркада ҳосил бўлди. Унинг кон гуруҳини аниқланг.

- а) кон гуруҳи 0/1/
- б) кон гуруҳи А /2/
- в) кон гуруҳи В /3/
- г) кон гуруҳи АВ /4/

2.Шахват суюқлигининг борлиги қайси текширувлар ёрдамида аниқланади?

- а) микрокристаллик реакцияси ёрдамида
- б) ультрабинафша нурлар билан текшириш ёрдамида
- в) микроскопик текширишлар ёрдамида
- г) картошка шираси реакцияси ёрдамида

3. Сочни қайси гуруҳга тааллуқли эканлигини аниқлаб бўладими?

- а) гуруҳга ҳосиллик моддаси йўқлиги учун аниқлаб бўлмайди
- б) фақат турини аниқлаб бўлади
- в) гуруҳини аниқлаб бўлади
- г) гуруҳни аниқлаб бўлмайди

4. Соч ингичка узак қатлами ва кенг қобикли бўлса, бу соч қайси турга тааллуқли?

- а) одамга тегишли бўлган соч

- б) ҳайвонга тегишли бўлган соч
- в) текширилаётган нарса соч эмас
- г) синтетик тола

5. Сочнинг узак қисми кенгайган, қобик қисми ёрилган. Бу сочга нима таъсир қилган?

- а) юқори ҳарорат таъсири
- б) тумтоқ қаттик жисм таъсири
- в) кимёвий модда таъсири
- г) атмосфера босими таъсири

6. Соч пиезчаси илгаксимон шаклда пигментларга бой қин қобиғи билан уралган. Соч юлиб олинмаганми ёки тушганми?

- а) ҳаётга қобилиятли соч юлиб олинган
- б) ёшини яшаган соч, юлиб олинган
- в) тушган соч
- г) механик таъсир етказилмаган

7. Соч ўз ўқи бўйича буралган ҳар доимги ялтироқлигини йўқотган, баъзи жойлари колбасимон шишган. Бу сочга нима таъсир қилган?

- а) юқори ҳарорат таъсир қилган
- б) тумтоқ қаттик жисм таъсир қилган
- в) кимёвий моддалар таъсир қилган
- г) юқори босим таъсир қилган

8. Доғда қон мавжудлигини аниқлашнинг ишончли усуллариға нималар киради?

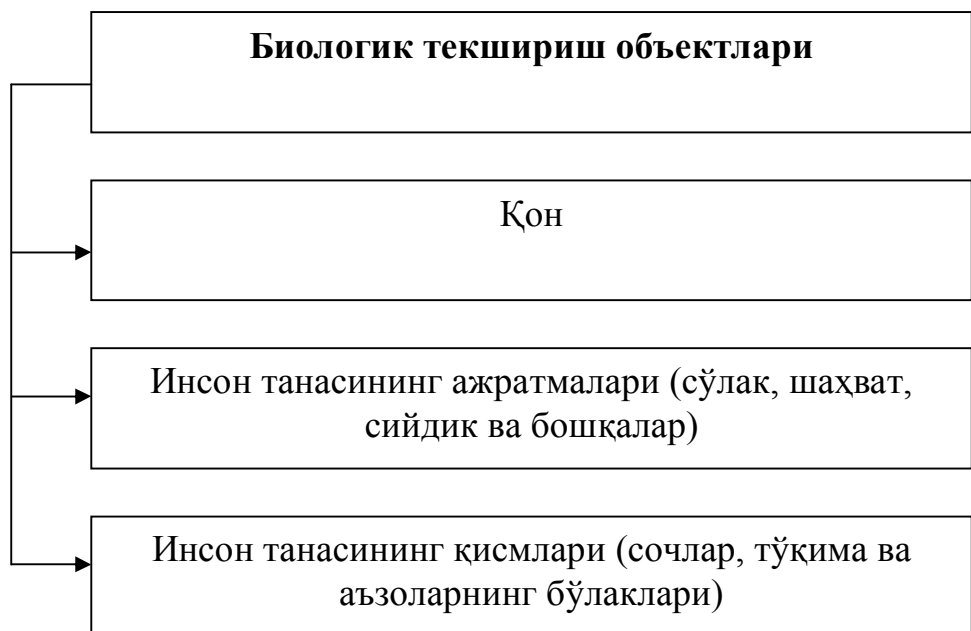
- а) микрокристаллик реакцияси
- б) ультрабинафша нурлар билан текшириш
- в) кимёвий текшириш
- г) картошка шираси реакцияси

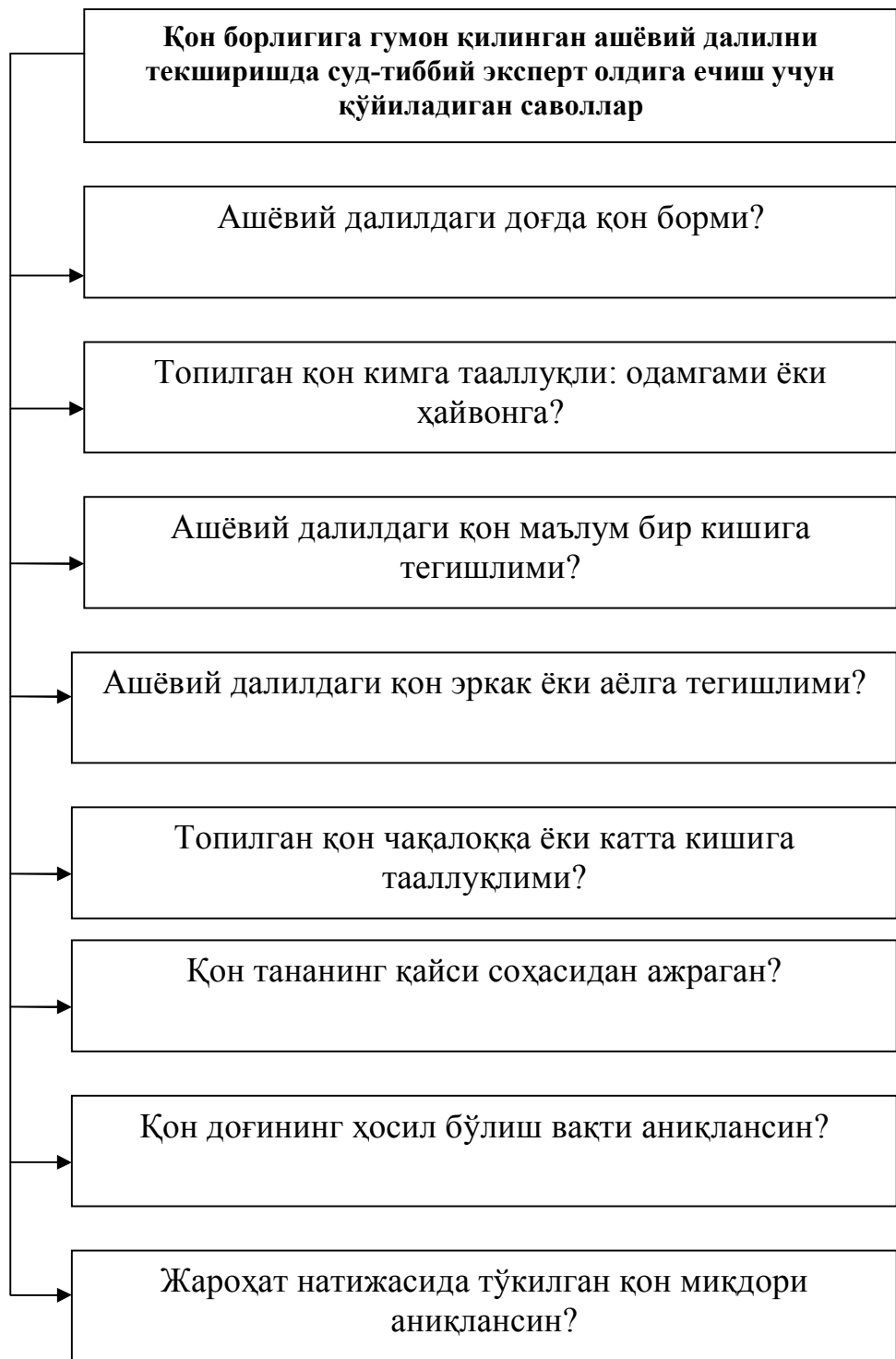
9. Сочнинг буялганлигини аниқлашда сочнинг қайси қисмлари текширилади?

- а) сочнинг узаги, илдизи ва периферик қисми
- б) сочнинг илдиз қисми
- в) сочнинг периферик қисми
- г) сочнинг узаги

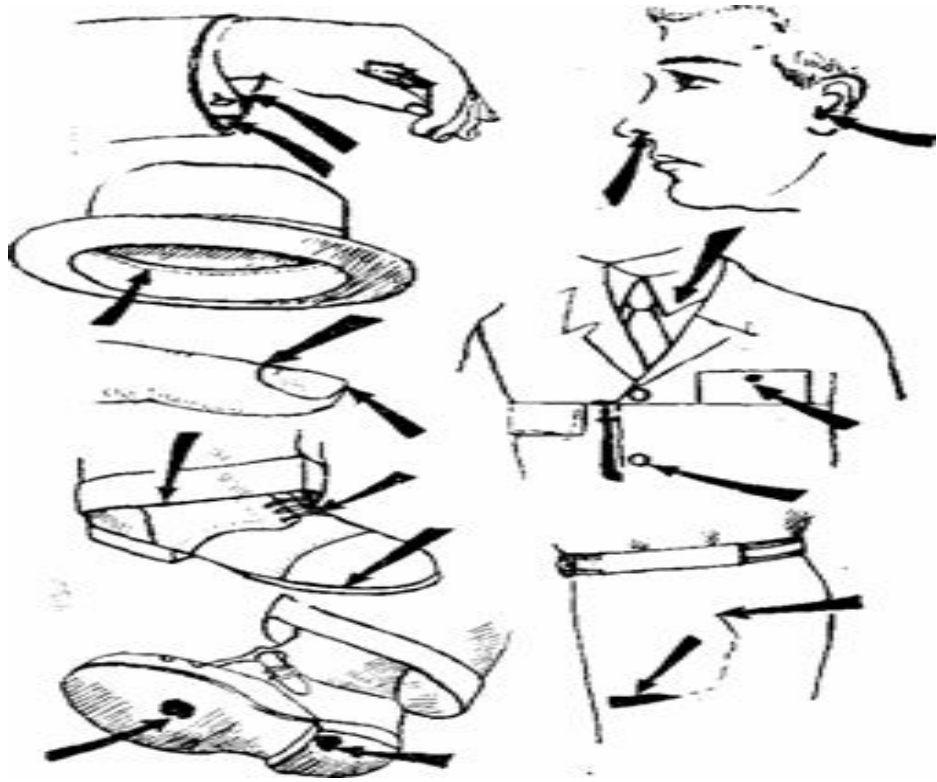
10. Сочнинг ухшашлигини қандай аниқлаймиз?

- а) фақат сочни гуруҳи бўйича
- б) сочнинг белгилари йиғмаси бўйича
- в) фақат сочнинг узунлиги ва қалинлиги бўйича
- г) сочнинг ранги бўйича

Қон доғлари кўпроқ учрайдиган жойлар

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати:

1. И.А.Каримов. “Юксак маънавият енгилмас куч”. “Тошкент Маънавият”. 2008й.
2. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. - Т.: Ўзбекистон, 2008й.
3. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. - Т.: Адолат, 2008й.
4. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси. - Т.: Адолат, 2009й.
5. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2004й.
6. Искандаров А.И., Ешмуратов Б.А., Норбоев А.Н. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006
7. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К. Суд тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2008й. (лотин)

- 8.Самищенко С.С. Судебная медицина. Учебник для юридических вузов. - М.: Право и Закон, 1996.
- 9.Волков В.Н., Датий А.В. Судебная медицина: курс лекции. – М.: Юристь, 1997г.
- 10.Лочинов Ф.Н. Жинойатларни очишда биологик хусусиятга эга бўлган ашёвий далилларни аҳамияти. Рисола.Т.: ТДЮИ, 2009й.

Қўшимча адабиётлар:

- 1.Громов А.П. Капустин А.В. Судебно-медицинское исследование трупа. Медицина, - М.: СПАРК, 1991г.
- 2.Колкутин В.В., Соседко Ю.И. Судебно-медицинская экспертиза повреждений у живых лиц. М.: ООО Юрилитинформ, 2002г.
- 3.Искадаров А.И., Кулдашев Д.Р., Ешмуратов Б.Е., Горюнова С.В. Правовые основы врачебной деятельности: Учебное пособие для вузов. – Т.: 2008г.
- 4.Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг «Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертиза ўтказиш ҳақида йўриқнома ва суд-тиббий хизматнинг иш тартибини белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва жорий қилиш тўғрисида» 551сонли буйруғи. 21октябрь 1992й.
- 5.А.Ю.Якубов, И.Жасимов, Т.Р.Саитбаев, Б.С.Хидоятов, З.А.Гиясов. Осмотр трупа. Учебное пособие. Т.: Адолат, 2010г.
- 6.[www. jurisby..ru](http://www.jurisby.ru)
- 7.www. zakonssu.samara.ru.

Адабиётлар рўйхати

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов асарлари

1. И.А.Каримов. “Юксак маънавият енгилмас куч”. “Тошкент Маънавият”. 2008
2. И.А.Каримов. “Инсон, унинг ҳуқуқи ва эркинликлари - олий қадрият”. Т.: Ўзбекистон, 14-том. 2006
3. Каримов И.А. Биз танлаган йўл демократик тараққиёт ва маърифий дунё билан ҳамкорлик йўли. – Т.: Ўзбекистон, 2003
4. Каримов И.А. Тинчлик ва хавфсизлигимиз ўз куч-қудратимизга, ҳамжиҳатлигимиз ва қатъий иродамизга боғлиқ. - Т.: Ўзбекистон, 2004.- 400 б.
5. Каримов И.А. Бизнинг бош мақсадимиз – жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ этишдир. – Т.: Ўзбекистон, 2005.- 32 б.
6. “Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари.-Т.: Ўзбекистон, 2009
7. Каримов И.А. Ватан равнақи учун ҳар биримиз масъулмиз. Т. 9. – Т.: Ўзбекистон, 2001. – 439 б.
8. Каримов И.А. Янгиланиш ва барқарор тараққиёт йўлидан янада изчил ҳаракат қилиш, халқимиз учун фаровон турмуш шароити яратиш – асосий вазифамиздир. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йилда мамлакатни ижтимоий – иқтисодий ривожлантириш якунлари ҳамда 2007 йил иқтисодий ислохотларни чуқурлаштиришнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган, йиғилишида қилинган маъруза. //”Халқ сўзи”, 2007 йил 13 февраль. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 й 10 мартдаги 24 – сонли Қарори Жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни ислоҳ қилиш ҳамда модернизация қилиш мақсад ва вазифаларини амалга ошириш дастури тўғрисида. // Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами.2005, 10-11
- 9.

10. Каримов И.А. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маъруза, 2010 йил 12 ноябр. – Халқ сўзи. – 13 ноябрь. - 2010.
11. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 18 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги “Мамлакатимизни модернизация қилиш йўлини изчил давом эттириш – тараққиётимизнинг муҳим

Ўзбекистон Республикасининг норматив – ҳуқуқий ҳужжатлари

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. - Т.: Ўзбекистон, 2008.
2. Ўзбекистон Республикаси жиноят кодекси. Тошкент “Адолат” 2008.
3. Ўзбекистон Республикаси жиноят-процессуал кодекси. Тошкент “Адолат” 2009.
4. Ўзбекистон Республикасининг “Судлар тўғрисида” ги қонуни (янги тахрирда) –Т.: Адолат, 2001
5. Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида” ги қонуни (янги тахрирда) –Т.: 2002
6. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида” ги қонун. –Т.: 1997
7. Ўзбекистон Республикасининг “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”. –Т.: 1997
8. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг «Ўзбекистон Республикасида суд-тиббий экспертиза ўтказиш ҳақида йўриқнома ва суд-тиббий хизматнинг иш тартибини белгиловчи бошқа норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва жорий қилиш тўғрисида» 551-сонли буйруғи. 21октябрь 1992й.
9. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг Ўзбекистон Республикасида ходиса (мурда топилган) жойини кўздан кечиришда суд тиббиёти соҳасидаги врач-мутахассиснинг иш қоидаларини тасдиқлаш тўғрисидаги. 520-сонли буйруғи. 29 ноябрь 2002 й.

Асосий адабиётлар

1. Р.А.Алимова, С.Отаҳўжаев. Суд экспертизасини ташкил қилиш ва ўтказиш масалалари: Ўқув қўлланма. Т.: Янги аср авлоди, 2001
2. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К., Судебная медицина (судебная медицина, судебная психиатрия, судебная наркология, судебная сексология): Учебник. Т.: ТГЮИ, 2003
3. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К., Суд-тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2004
4. Шамсиев Э.С., Искандаров А.И., Зуфаров Р.А., Талимбекова В.К., Суд-тиббий фанлари: Дарслик. Т.: ТДЮИ, 2008 (лотин)
5. Искандаров А.И., Ешмурадов Б.А, Норбоев А.Н. Суд медицинаси: Ўқув қўлланма Т.: ТДЮИ, 2006
6. Самищенко С.С. Судебная медицина. Учебник для юридических вузов. - М.: Право и Закон, 1996
7. Волков В.Н., Датий А.В. Судебная медицина: курс лекции. – М.: Юристъ, 1997
8. Лочинов Ф.Н. Жиноятларни очишда биологик хусусиятга эга бўлган

Қўшимча адабиётлар

1. Акопов В.А. Судебная медицина. М.: ГЭАОТАР: Медицина, 2003
2. Громов А.П., Капустин А.В. Судебно-медицинское исследование трупа. Медицина, М.: СПАРК 1991
3. Крюков В.Н. Судебная медицина. М.: СПАРК: Медицина, 1990
4. Колкутин В.В, Соседко Ю.И. Судебно – медицинская экспертиза повреждений у живых лиц. М.: ООО Юрилинформ 2002
5. Пауков В.С., Живодеров Н.Н. Судебная медицина. М.: ГЭАОТАР: Медицина, 2000
6. Соседко Ю.И. Судебно-медицинская экспертиза при перегревании организма. М.:ООО Юрлитинформ, 2002
7. Искандаров А.И., Кулдашев Д.Р., Ешмуратов Б.Е., Горюнова С.В. Правовые основы врачебной деятельности: Учебное пособие для вузов. – Т.: 2008
8. Жалолов Ж. Суд тиббиёти: Дарслик. Т.: Ибн Сино, 1996
9. Йўлдошев А. Ҳуқуқ тиббиёти: Дарслик. Т.:Ибн Сино, 1997
10. Томилин В.В. Судебно-медицинское исследование вещественных доказательств. М.: ИНФРА: Норма, 1989
11. Попов В.А, Гурочкин Ю.Судебная медицина: Учебник для вузов. М.: СПАРК, 1999
12. Томилин В.В., Виноградов И.В. Судебная медицина: Учебник. М.: Юридическая литература, 1991
13. Томилин В.В. Судебная медицина: Учебник. М.: ИНФРА: Норма, 2002
14. А.Ю.Якубов, И.Жасимов, Т.Р.Сайтбаев, Б.С.Хидоятов, З.А.Гиясов. Осмотр трупа. Учебное пособие. Т.: Адолат, 2010г.

ЛОЧИНОВ ФАРҲОД НАЗАРОВИЧ

«СУД ТИББИЁТИ»

ФАНИДАН ЎҚУВ УСЛУБИЙ МАЖМУА

Олий ва ўрта махсус ўқув юртларининг «Юриспруденция» йўналишидаги
талабалар учун

Муҳаррир: *А.Баратов.*
Техник муҳаррир: *А.Боймаматов.*
Компьютерда саҳифаловчи: *Т.Аширов.*

Босишга рухсат этилди.
Ҳажми: б.т. Адади: Буюртма №.
ТДЮИ босмахонасида чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Сайилгоҳ 35.

